

TÜRÜK

Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi

2013 Yıl:1, Sayı:2

Sayfa:112-136

ISSN: 2147-8872

KIZIL DAMGA ve CENGİZ HAN'A KÜSEN BULUT'TA YASAK ÇOCUK

Hülya Ürkmez*

Özet

Bu çalışmada iki farklı kültüre ait olan *Kızıl Damga* ve *Cengiz Han'a Küsen Bulut* romanlarındaki “yasak çocuk” konusu ele alınacaktır. Eserlerde vakanın çıkış noktasını birer “günah/suç delili” olan yasak çocuklar oluşturur. Yasak çocuk *Kızıl Damga*'da, din ve toplum kurallarının çiğnendiği yasak aşkın sonucu doğan günah/suç meyvesidir. *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta aşk yasak değildir fakat doğan çocuk siyasî otoritenin koyduğu yasağın çiğnenmesi sonucu yasak olmuştur.

Evrensel bir duygu olan aşk karşısında insanların davranışları da benzerlik göstermektedir. Her iki eserde de yasağı çiğnemek söz konusudur. Yasak çiğnendiğinde alınacak ceza kaçınılmazdır. Suçun delili çocuk olduğundan ilk bilinen suçlu anne/kadındır. Böyle bir suç tek başına işlenemeyeceğinden günah/suç ortakları merak edilir. Kadınlar çocuklarıyla beraber hem topluma ibret olması hem de günah/suç ortaklarının ortaya çıkması için toplum karşısında teşhir edilirler.

İki eserde de olaylar çocukların doğumlarıyla başlar. Eserler, annelerin/kadınların teşhirde günah/suç ortaklarını itiraf etmeyerek tüm ağırlığı yüklenmeleri, teşhir karşısında insanların tutumları, olayın bir ideal uğruna yola çıkmış toplumlarda geçmesi, kadın kahramanların meslekleriyle toplumda yer edinmeleri, anlatılan olayların kaynağının bir efsaneye dayanması gibi birçok yönden benzerlik göstermektedirler. *Kızıl Damga*'da aldatılan eşin intikamı söz konusuysen, *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta aldatılan eş yoktur fakat buyruğu çiğnenen siyasî otoritenin yıllar önce duyduğu kuşku vardır. O da her an içinde yaşayan bu acının intikamını almış olur. Doğuşlarıyla anne-babalarının hayat akışlarını değiştiren yasak çocuklar her iki eserde de korunurlar.

Anahtar Kelimeler: Hawthorne, Aytmatov, yasak çocuk, teşhir.

* Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Araştırma Görevlisi, hurkmez@sakarya.edu.tr

FORBIDDEN CHILD IN THE NOVELS THE SCARLET LETTER AND CENGİZ HAN'A KÜSEN BULUT

Abstract

In this article, the topic “forbidden child” in the novels *The Scarlet Letter* and *Cengiz Han'a Kusen Bulut* both of which belong to two different cultures will be handled. Forbidden child, who are considered as “proof of sin/crime”, constitute the starting point for the events in each of the two novels. Forbidden child born as a result of forbidden love where the rules of religion and society are violated are the fruits of sin/crime in *The Scarlet Letter*. Love is not forbidden in *Cengiz Han'a Kusen Bulut*. However, the child born in this novel has become forbidden as the laws imposed by the political authorities are violated.

People's behaviors show similarity towards love, which is a universal feeling. The subject matter in both of the two novels is violation of bans. Punishment is inevitable when bans are violated. As the proof of the crime is the child, mother/woman is the first one to put the blame on. Since such a crime cannot be committed alone, partners of the sin/crime are wondered. Women together with their children are exhibited to give a lesson to the society as well as to make the partners of such sin/crime reveal themselves.

In both of the two novels, the events start with the birth of the babies. These two novels show a great deal of similarity in many respects such as the fact that mothers/women bear the burden by not confessing the partners of sin/crime during the exhibition, the attitudes of people towards exhibition, that the sin/crime is committed in societies which set out for an ideal, that women characters gain a place in the society with their jobs and that the sources of the events mentioned depend on legends. While the revenge of the cheated spouse is the subject matter in *The Scarlet Letter*, there is no cheated spouse in *Cengiz Han'a Kusen Bulut* is the suspicion felt years ago by the political authority whose orders are violated. He takes the revenge of the pain which he felt every minute in his life. Forbidden children who change the flow of life for their parents with their births are all protected in both of the two novels.

Keywords: Hawthorne, Aytmatov, forbidden child, exhibition.

Giriş

“Yasak (Osm. memnû, Fr. défendu, Al. verbot, İng. forbidden) Bir işin yapılmaması için verilmiş buyruk... Ayrıca yapılmaması buyrulmuş olanı da dile getir. Dinsel açıdan çeşitli inançlarda çeşitli terimlerle dile getirilmiştir. Örneğin ilkeller tabu, Müslümanlar haram derler. Yasaklara karşı gelmek, çoğu toplumlarda, tanrılık cezasıyla birlikte

insansal cezayı da gerektirir. Ayrıca yasağı çiğneyenin başına felâket geleceği inancı gibi büyüsel bir ceza da gerçekleşir. Kimi incelemeciler dinsel yasakla büyüsel yasak arasında da bir ayırım gözetmişler ve birincinin kamusal tepkiyi doğurmasına karşı ikincisinin kamusal tepki doğurmadığını ve bireysel bir korku olarak kaldığını ileri sürmüşlerdir.” (Hançerlioğlu, 2007, 436).

Yasak aşk, “*hukuk, din, töre bakımından uygun görülmeyen, reddedilen*” (Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr>) bir aşktır. Aşkın evrensel bir duygu olması, yine tüm dünyada rastlanabilecek evrensel bir davranışa da sürükleyebilir insanı: Yasağı çiğneyerek günah/suç işlemek.

Yasağın çiğnenmesi karşılığında insanı bekleyen ilâhî cezanın yanında hukuk ve toplumun verdiği cezalar vardır. Bu cezaların büyük bir bölümü ölümlerle sonuçlanır. Tek suçlunun bulunması yeterli olmadığından suç ortakları da bilinmek istenir. “Suç ortaklığı eden kişileri tanımak için kuşku duyulanlara bin bir ölüm eziyeti çektirilir.” “*İnsan bir kez öldürülmeyi hak etti mi, artık bu ölüme birkaç günlük yahut birkaç haftalık işkenceler eklenmesinin büyük bir önemi yoktu.*” (Voltaire 2011, 417). Suçun işlenmesi sonucu ölümden önce “işkence” cezası verilir. Bu işkencelerden biri de günahkârın/suçlunun halk önünde teşhir edilmesidir. Bu teşhir, toplumun suçluyu seyrederek küçük düşürmesi, baskı sonunda günahkârın/ suçlunun, günah/suç ortağını itiraf etmesi ve asıl önemlisi tüm halka “ibret” olması içindir. Bir yasağın çiğnenmesinde başlarına gelecekleri göstermek içindir. Böylece insanların yasağı çiğnemeleri engellenmek istenir. Yasak aşk sonunda doğan çocuk bu günahın/suçun gizlenmesini engeller. Böylece günahkâr/suçlu olarak ilk bilinen kadındır. Merak edilen, intikam alınmak istenen “günah/suç ortağı”dır. Onun ortaya çıkıp suçunu itiraf etmesi veya kadının “günah/suç ortağı”nı açığa vurması için “teşhir” başvuru bir yoldur.

Yasak aşkın doğurduğu duyguların başında “intikam” gelir. Koç-Keskin, Bacon’dan aldığı, intikamın “yasaların söküp atması gereken vahşi bir adalet duygusu” (Bacon 1999, 36-37; Aktaran: Koç-Keskin 2011, 162) şeklinde tanımındaki, “bir duygu olması, vahşi olması ve adaleti sağlamaya yönelik olması” noktalarına dikkati çeker. “*Bu adalet kişiseldir. Kişisel adalet bir anlamda kasıt ve sistemliliği beraberinde getirir.*” İnsanı intikama iten pek çok neden olabileceğini belirterek “intikamın vahşilik ve kişisel adaleti sağlama yönünün en çok üçüncü kişilerin neden olduğu ihanette ortaya çıktığını” söyler. “*Sevdiğini ve ona duyduğu aşkı yitiren kimse, araya giren üçüncü kişiden ve belki de sevdiğinden çeşitli yollarla intikam alarak onları cezalandırır.*” (Koç-Keskin, 2011, 163).

Nathaniel Hawthorne’un *Kızıl Damga* ve Cengiz Aytmatov’un *Cengiz Han’a Küsen Bulut* romanlarında yasaklanma nedenleri farklı olsa da yasak ilân edilen iki çocuk ve onların etrafında gelişen olaylar ele alınacaktır. *Kızıl Damga*’da “Pearl” zina sonucu, büyük bir günahın işlenmesi ve toplum kurallarına uymama sonucu; *Cengiz Han’a Küsen Bulut*’ta “Kunan” siyasî otoritenin koyduğu buyruğu çiğneme sonucu doğarlar. İlkinde “günah/suç delili” yken ikincisinde sadece “suç delili”dir. Her iki eserde de olaylar çocukların doğumuyla başlar. Bu iki eser, çocukların annelerinin teşhirde takındıkları tutumlar, günah/suç ortaklarını itiraf etmeyerek tüm ağırlığı yüklenmeleri; teşhiri seyreden insanların tutumları; annelerin mesleği; dünyaya gelişleri anne babalarının hayatlarındaki akışı

değiştiren çocukların korunması, olayların kaynağının bir efsaneye dayanması gibi birçok yönden benzerlik göstermektedir.

Amerikalı roman, hikâye ve deneme yazarı olan Nathaniel Hawthorne (1804-1964), “XVII. yüzyıldan beri Salem’de yaşayan varlıklı ve saygın bir ailenin katı Püriten geleneği içinde yetişti.” (AnaBritannica 2004, 500). Deniz kaptanı olan babasını dört yaşında kaybeder. Ailesinin tarihiyle ilgilenir. Atalarından biri William Hathorne, 1630’da İngiltere’den gelip Salem’de önemli bir yer edinmiştir. Yazar, adına “w” ekler. (Hawthorne, 1986, 721). William Hathorne’un oğlu John Hathorne, “büyücü olmakla suçlanan kadınların Salem’de yargılanması sırasında yargıç” tır. (Amerikan Edebiyatının Ana Hatları, 25/72). Hawthorne, aile tarihindeki bu epizodu *The House of the Seven Gables (Yedi Çatılı Ev)* (1851) romanında kullanır. (Hawthorne, 1986, 721). Bu romanında “kötü kalpli bir yargıcın ailesi üzerindeki lânet fikrini” işler. (Amerikan Edebiyatının Ana Hatları 25/72). Koloni tarihiyle de ilgilenen yazar, eserlerinin çoğunda Püriten toplumu konu edinir. “Karakterlerinden birçoğu ya Püriten kolonisinden ya da Püriten özellikleri taşıyan insanlar” dır. (Hawthorne, 1986, 721).

Hawthorne’un en ünlü romanı ilk kez 1850’de basılan *The Scarlet Letter’ (Kızıl Damga)* dır. (Leary 1986, 723). 1846’da Salem Limanı Gümrük Dairesi’ne müfettiş olarak atanan yazar, 1849’da bu görevinden ayrılır. Birkaç ay sonra, 1850’de *The Scarlet Letter’*ı yayımlar. Romanda “Gümrük Dairesi” adlı bir giriş yer alır. (Pearson 1973, 887). “Kendi dönemi için cesur ve hatta yıkıcı bir kitaptı. Hawthorne’un kibar stili, olayın geçtiği yerin uzak ve tarihsel olması, ve belirsizlik onun korkunç temasını yumuşatarak kitabın genel halk beğenisini sağlamıştır.” (Amerikan Edebiyatının Genel Hatları, 25/72). “Alegorik ve simgesel öykülerde ustalaşan” (s. 500) Hawthorne, “Amerikan edebiyatında kendisinden sonra da uzun süre yaşayan simgesel aşk öyküsü geleneğini başlatmıştır. Suçun evrensel olduğunu varsayan ve kişinin seçimlerindeki karmaşıklığı ve belirsizliği irdeleyen yapıları, başta Melville, Henry James, Flannery O’Connor ve Robert Penn Warren olmak üzere birçok yazarı doğrudan etkilemiştir.” (AnaBritannica 2004, 501).

Nathaniel Hawthorne’un romans yazdığını söyleyen Lawrence, *The Scarlet Letter’*ın “sevimli, güzel bir romans olmadığını” belirtir. “Bir tür mesel, bu dünyada geçen, cehennemsi anlam taşıyan bir öyküdür.” der. (s. 108). Yazarın başka hiçbir eserinin, “günahın utkusunun büyük alegorisi” olan *The Scarlet Letter* kadar “böylesine derin ve böylesine kusursuz” olmadığını belirtir. (Lawrence, 1996, 126).

The Scarlet Letter, Türkçeye *Kızıl Damga* (1963) ve *Kızıl Harf* (1975) adlarıyla çevrilir. (AnaBritannica 2004, 500).*

Kızıl Damga[†] (*The Scarlet Letter*)’da olay, XVII. yüzyıl ortalarında, İngiltere’den göçüp New England’a yerleşen Püriten bir toplumda geçer. “Püritenlik (İng. Puritanism) Protestanlık

* Eser daha sonra birçok kez Türkçeye çevrilir:

Nathaniel Hawthorne, *Kızıl Damga*, (Çeviren: Gülümser Ağırer Çuhadar), Arion Yayınevi, İstanbul, 2002; Nathaniel Hawthorne, *Kızıl Damga*, (Çeviren: Ülkü İlban Coşkunoglu), Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2005; Nathaniel Hawthorne, *Kızıl Harf*, (Çeviren: Alican Azeri), Bordo Siyah Yayınları, İstanbul, 2012.

† Bu çalışmadaki alıntılar, Nathaniel Hawthorne, *Kızıl Damga*, (Çeviren: Gülümser Ağırer Çuhadar), Arion Yayınevi, (2. basım), İstanbul, 2004 baskısına aittir.

temeline dayanan ve Presbiteryenliği benimseyen aşırı sofı ve tutucu, her türlü yeniliğe karşı, zenginliği dince de seçkinlik sayarak İngiliz anamalcı burjuvazisini oluşturan Hıristiyanlık anlayışı.” XVI. yüzyılda İngiltere’de ortaya atılan dinsel adımlardan biri olan Püritenlik, 1642’de İngiltere’nin bütün tiyatrolarını kapattırarak kadar katıdır. XVII. yüzyılda siyasî bir rol oynayarak İngiltere’ye hâkim olur. 1660’ta siyasî alandan çekilirler ve Amerika’ya göç ederler. (Hançerlioğlu 2010, 423).

“Özellikle, ailenin koruyucusu ve devam ettiricisi olduğuna inanılan kadınlar üzerinde muazzam bir baskı ve kontrolü öngören Püriten değerler; katı ahlâkçı yapısıyla, XVII. yüzyılda Boston, Massachusetts’de gerçekleştirilen ve tarihe “Salem Cadı Avı Olayları” olarak geçen vakada, on dört kadının cadılık suçlamasıyla asılmasına neden olmuştur.

Alkol ve evlilik öncesi cinsel yaşamı kesinlikle yasaklayan Püritenlik, Yahudi mistisizmine benzer bir biçimde, kaynağını Tanrı’dan aldığı iman gücüyle; “yabanıl Amerikan coğrafyasında” bir uygarlık tasarımı olarak plânlanır ve politik bir doktrinle, seçme ve seçilme hakkını “Tanrı tarafından seçildiğine inanılan” iyi eğitilmiş, varlıklı insanlara veren toplumsal bir yaşama biçimi olarak şekillenir.” (Kızıllar, 2).

“Bütün Püritenler gibi tutucu bir dinî hayata sahip” Salem’de (s. 12), kadınlar ikinci derecededirler. “Kadınlar zayıf görülür ve bu yüzden Şeytan’la işbirliği yapmaya uygun oldukları düşünülürdü.” (Dramalı, 2006, 13).

“İngiltere’ye has, Kutsal Kitap’a aşırı ölçüde bağlı, alınyazısı kavramına saygılı bir inanç ve düşünüş tarzından ibaret” olan Püritenlik, Kuzey Amerika’da New England’da etkili olur. “Yurtlarını terk ederek denizaşırı din topluluğu kurmayı tercih eden” Püritenler, teorilerini uygulamak amacıyla Massachusetts kolonisini kurarlar. New England’ın dinî birliği XVII. yüzyılın sonunda bozulur. 1691’de Püriten kolonisi dağılır. (Meydan Larousse 1990, 92).

“The Scarlet Letter (Damgalı Harf), katı dinsel kurallara sadık Hacı Önderler’in Amerika’da kurduğu ilk sömürgelerde, zina etmiş kadın, giysisinin üstüne, İngilizcede “Adultery” olan zina sözcüğünün ilk harfi “A” işlemek ve bunu ibret-i âlem için ömür boyu taşımakla cezalandırılırdı.” (Lawrence 1996, 124).

Kızıl Damga romanının başında, “Gümrük Dairesi- Kızıl Damga’ya Giriş” adlı hikâyenin yazılış macerasını anlatan uzun bir bölüm yer alır. Daha önce hikâye, deneme gibi yazılar yazan anlatıcı, daha sonra Salem Gümrük Dairesi’nde baş sorumluluğu alır. Mekân ve çalışanlar ayrıntılı bir şekilde tasvir edilir. Bu çalışma döneminde kitaplardan ve edebiyattan uzak kalan anlatıcı, adeta yaratıcılığını kaybetmiştir. “Tanrı vergisi bir yetenek tümüyle yok olmasa da içinde bir yerlerde sinip uyuyakalmış” olmalıdır. (s. 31). Gümrük müfettişi olarak oradadır. “Edebiyat alanında ünlü olmayı düşleyen ama yazdıklarının anlaşıldığı dar çemberden çıkarak iş yaşamında bir mevki edinen birinin, burada amaçlarının ve başarılarının en ufak bir önemi, zerre kadar değeri olmadığını fark etmesi, çoğunlukla acı olmakla birlikte iyi bir derstir.” (s. 31). Gümrük Dairesi damgası, adını bastığı ticaret

mallarıyla dünyanın başka yerlerine taşıyacaktı. “Yalnızca bir ad bunu ne kadar başarabilirse.” (s. 31). Gümrük Dairesi'nin üst katındaki bakımsız bir odanın gizli bir bölümünde, içlerinde resmî belgelerin bulunduğu evrak bulur. Bunların yerel tarih açısından değer taşıyabileceklerini düşünür. Bu belgeler arasında romanın hikâyesini oluşturacak “kıızıl A” damgasını ve olayla ilgili anlatılanları bulur. Bunları Massachusetts Körfez Bölgesi'ndeki Salem Limanı müfettişliğine atanan Jonathan Pue adlı biri yazmıştır. Bulduğu “kıızıl harf” anlatıcının dikkatini çeker. Kâğıtların geri kalanında müfettişin yazdığı hikâyenin bir açıklamasını bulur. Bu kâğıtlarda “Massachusetts'in ilk kuruluşuyla XVII. yüzyılın sonları arasındaki dönemde yaşamış” Hester Prynne adında birinin yaşamı anlatılmaktadır. Pue bu yazıları Hester Prynne'in hayatına şahit olan kişilerin ifadelerine dayanarak yazmıştır. Onlar, “gençliklerinde gördükleri çok yaşlı ama dinç ve ağırbaşlı bir kadından söz etmişler” dir. Yaptığı iyiliklerle birçok insanın gözünde melek hâline gelmiş ve saygı görmüş biridir. “Özellikle de gönül işleriyle ilgili konularda öğütler verip yardımcı olur” muş. (s. 36). Bu açıklayıcı girişten sonra *Kızıl Damga*'ya geçilir. “Hapishane Kapısı” adlı bölümle başlayan romanda, her birine özel bir ad verilmiş yirmi dört bölüm vardır.

Olay Boston'a yerleşen Pürüten toplumunda geçer. Boston'un ilk yerleşenleri “nasıl mutluluk ve faziletten meydana gelen bir ütopya hayal etmiş olurlarsa olsunlar, bu bakir toprakların bir kısmını mezarlık bir kısmını hapishane olarak ayırmanın gereğini” fark ettiklerinden Boston'da mezarlık ile hapishaneyi yapmaları aynı döneme rastlamıştır. (s. 48). Bostonlular Hester Prynne adlı “günahkâr” kadına verilen cezayı izlemek için toplanmışlardır. Kalabalığa bir ciddiyet hâkimdir ve çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Hester, iki yıl önce kendisini önden gönderen eşini aldatmış ve bir çocuk dünyaya getirmiştir. Halk karar kendilerine bırakılsa “idam” la cezalandıracakları bu kadının “teşhir” cezasıyla kurtulmasından rahatsızdır. Yargıçların bu konuda fazla merhametli davrandıklarını düşünürler. “Teşhir” ve elbisesinin önüne dikilen bir “damga” yı hem kendileri hem de günahkâr kadın için yeterli görmezler. Bu kadın evli olduğu hâlde eşini aldatmış, “zina” işlemiştir. Hester, hapishane kapısı açıldığında ilk yaptığı şey çocuğuna sarılmak olur. Elbisesinin önünde özenle işlenmiş, kırmızı bir kumaştan, İngilizce “zina eden” anlamına gelen “adulterous” sözünün simgesi “A” harfi vardır. (s. 53). Ömür boyu göğsünde taşımak zorunda olduğu bu damgayı kendisi işlemiştir. Teşhir kürsüsünde üç saat kalır. İzleyenler arasında orada henüz kimsenin tanımadığı, kendisini Roger Chillingworth olarak tanıtan eşi ve “günah ortağı” genç Rahip Arthur Dimmesdale de vardır. Tüm ısrar ve baskılara rağmen suç ortağının kim olduğunu itiraf etmez. Eşinin varlığını da kimseye sezdirmez. Bay Prynne, yeni bir hayat kurmak üzere eşini iki yıl önce önden gönderir. Bir daha kendisinden haber alınamaz. Hester çocuğunun babasını açıklamasa da Bay Prynne araştırıp bulacak intikamını alacaktır. Hester, cezası “ölüm” ken “genç ve güzel olması, büyük olasılıkla tahrik sonucunda böyle bir günahı işlediği ve eşinin okyanusta ölme olasılığının yüksek oluşu” ileri sürülerek “üç saat teşhir ve hayatı boyunca göğsündeki damgayı taşıma” ya (s. 62) mahkûm edilmiştir. O toplumda henüz yabancı olan eşi, “günah ortağı” nın da teşhir iskelesinde olmamasından rahatsızdır. Kadının itirafı için Rahip Dimmesdale görevlendirilir. Rahip, “böyle bir kalabalık önünde ruhunun sırlarını açıklamaya zorlamanın bir kadının doğasına karşı büyük bir haksızlık” olacağını ileri sürerek önce reddetse de rahibi olarak “bu kadının ruhunun

sorumluluğu büyük ölçüde onun omuzlarında” olduğundan kadını “tövbe ve itiraf” a ikna etmek ona düşer. (s. 65). Genç, başarılı ve halk tarafından çok sevilen rahip, kalabalığın önüne çıkarılır. Hester’la konuşması “hem kadının ruhu hem de onun ruhunun sorumluluğunu taşıyan” bu genç rahip için önemlidir. Hester’dan suç ortağını itiraf etmesini, ona karşı duyduğu yanlış bir merhamet ve acıma duygusuyla susmamasını ister. Günahı işleyenin onunla günah kürsüsünde durmasının “hayatı boyunca suçlu bir kalbi gizlemek zorunda kalmasından daha iyi” (s. 66) olacağını söyler. Böyle bir kurtuluşu cesur olamayan adamdan esirgememesini ister. Hester itirafı reddeder. “Göğsüne takılı damga öyle derine işlemiştir ki kimse asla çıkaramayacaktır. Kendi acısına katlanabildiği gibi onun acısına da katlanabilecek” tir. (s. 67). “Bir kadının kalbinin inanılmaz gücü ve asaleti” ni (s. 68) gören genç rahip, eli göğsünün üzerinde topluluğa dönerek konuşmayacağını söyler.

Hester üç saatlik teşhire dayanmak için bütün gücünü kullanır. Hapishaneye döndüğünde sınırları yıprandığından hırçınlaşır. Kendine ve çocuğa zarar vermemesi için bir hekimden yardım alınacaktır. Kimsenin tanımadığı eşi kendini hekim olarak tanıtır ve hapishanede Hester’la karşı karşıya gelir. Hester, yaşlı hekimin hazırladığı ilâçlarla kendisi ve çocuğunu öldüreceğinden şüphelenir. Hekim intikamını “zina çocuğu” nu (s. 70) zehirleyerek almayacaktır. Kadını da zehirleme düşüncesinde değildir. Aksine intikam için onu öldürmek yerine yaşatmalıdır. Evliliklerinde ikisi de hatalıdır. Hester onu hiç sevmemiştir. Yaşlı adam bu genç kadını kendine bağlamak istemiş, kadın da onu aldatmıştır. “İkisi arasındaki terazi son derece dengeli olduğu” ndan Hester için intikam peşinde değildir. O, “ikisini de birden aldatan adam” ı (s. 74) merak eder. Hester ise asla söylemeyecektir. Bay Prynne, Hester’dan âşığını sakladığı gibi, kendi kimliğini de gizlemesini ister. Bu sırrı âşığına dahi söylemeyeceğine dair yemin ettirir.

Hester hapishaneden çıkınca günlük hayatı başlar. Kendisini zor günler bekler. Zaaf, günah, tutku anlatılırken sembol olacak, “günahın canlı hâli, günahın ta kendisi” olarak gösterilecek, o toplumda manevî sürgün hayatı yaşayacaktır. Cezada, orayı terk etmesini engelleyecek bir bağlayıcılık bulunmadığından istediği yere gidebilecekken “bir utanç sembolünden başka bir şey olmayacağı” bu yeri “yuva” sı bilir. Mutlu çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği İngiltere bile buraya nazaran ona “yabancı” gelir. (s. 77). “Günah işlediği yer orası olduğu için cezasını da orada çekmelidir” (s. 78) gibi yarı gerçek yarı kandırmaca bir neden bulur. Hester oradan kaçamaz. Toplum tarafından dışlansa, yalnız bırakılsa da elışı yeteneği sayesinde yokluk çekmez. Bu yeteneğinin ilk örneği de göğsünde taşıdığı harftir. Kazandıklarını, çocuğunun kıyafetlerine yaptığı harcamalar dışında, hayır işlerine yatırır.

Kızına Pearl (İnci) adını verir. “Onu her şeyini feda etme pahasına aldığı”ndan (s. 87) Hester için çok değerlidir. Çocuğunu anlamaya çalışır. Onu iyi yetiştirmek için yollar arar. Hester’ın Pearl doğmadan önceki huzursuzluğu şimdi çocukta görülemeye başlar. Doğduğunda gördüğü ilk şey annesinin “kızıl damga” sıdır. Çoğu zaman damgayı umursamayan çocuk bazı anlar dikkatini ona yöneltir. Pearl’e yeteneğinin tüm imkânlarını kullanarak kırmızı bir elbise diker. “Bu giysiyle birlikte küçük kız, adeta kızıl damganın bir başka biçime girmiş, can verilmiş hâli” dir. (s. 98). Annesi Pearl ile suçunun ve ıstırabının sembolü arasında bir benzerlik yaratmıştır.

Aradan üç yıl geçer. Şehrin ileri gelenleri Hester’la çocuğun yetişmesi hakkında konuşmak isterler. Pearl’ün daha iyi ellerde yetişmesi için annesinden almayı düşünürler. Rahip Dimmesdale bunu engeller. Başka rezaletlere karışmadığı sürece çocuğun annesinde kalmasına karar verilir.

Yaşlı hekim, Rahip Dimmesdale ile arkadaş olmuştur. Yeni kimliğiyle ve intikam plânıyla orada yaşamaya devam eder. Genç rahibin sağlığı giderek bozulmakta, elini sürekli kalbinin üzerine getirmektedir. Hekimse onun sağlığını düzeltmeye çalışır. Rahip vicdan azabından kurtulmak için bir yol bulur. Bir gece teşhir iskelesine çıkarak suçunu haykırır. O kadar cesaretsizdir ki sesini hiç kimse duymaz. Gece, ölüm döşegindeki Vali Wintroph’un elbise ölçülerini almadan dönen Hester ve Pearl’ü görür ve onları yanına çağırır. Üçü birden teşhir kürsüsüne çıkarlar. Pearl rahipten ertesi gün öğlen annesi ve kendisiyle beraber o kürsüde durmasını ister. Rahipse böyle bir şeyi yakın zamanda yapamayacaktır. Küçük kız onu cesur olmamakla suçlar. Ölüm döşegindeki Vali Wintroph’un evinden dönen yaşlı hekim bu sahneye şahit olur. Gördükleri karşısında hem şaşırır hem sevinir. İntikamı için nasıl bir yol izleyeceğini artık daha iyi bilir. Rahiple arkadaşlıkları devam eder. Rahip ondan şüphelense, nefret etse de nedenini anlayamaz. Bunu, içinde bulunduğu hastalıklı hâline bağlar. Hekimse sürekli onu gözetlemekte, açığını aramaktadır. Kalbindeki yaranın farkındadır.

Rahip birçok kez suçunu itiraf edecekken korkarak vazgeçmiştir. Hatta birinde, halkın yanlış yorumlamayacağını bildiğinden, “günahkârların en büyüğü” olduğunu söyleyerek ikiyüzlülük bile yapar. Gerçeği yalana çevirerek yeni bir günaha girer. Artık yalanlarla doludur.

Hester, aradan geçen yedi yıl boyunca kalbinin üstünde bir damga taşısa da halk arasında bir çeşit saygı uyandırmıştır. Kızıl damga günah sembolü olmaktan çıkmış, onun yardımseverliği ile “merhamet” sembolü olmuştur. Gece kürsüye çıkan rahibin acısına tanık olan Hester, ona yardım etmeye karar verir. Ona karşı sorumludur. Hekimin kimliğini gizleyerek rahibe zarar verdiğini görür. Artık hekimle başa çıkabilecek güçtedir. Rahibi affetmesi için hekime yalvarır. Kimliğini açıklama izni ister. Hekimin kimliğini rahibe açıklar. Af diler. Perişan hâlde olan rahip, nasıl bir yol izleyeceğini kendinden güçlü olan Hester’a bırakır. Hester, denizyoluyla oradan gitmesini, başka yerde yeni bir hayat kurmasını söyler. Yeni bir dünyaya yalnız başına atılacak gücü olmayan rahibi yalnız bırakmayacaktır. Ayrılmadan önce Seçim Günü’ne katılacaklar, rahip meslek hayatında önemli olan Seçim Vaazı’nı verecektir. Gidiş için hazırlıklar yapan Hester, hekimin de kendilerine katılmaya çalıştığını öğrenir. Rahip Dimmesdale, parlak bir vaaz verir. Tavrında keder vardır ve kalabalık bunun veda olduğunu sezer. Vaaz bittiğinde iskelenin karşısına geçerek Pearl ve Hester’ı yanına çağırır. Halk bunu da kendisine göre yorumlar. Yaşlı hekim ne yapmaya çalıştığını anlayıp engellemeye çalışır fakat başarılı olamaz. Rahip yedi yıl önce yapması gereken itirafı yapacaktır. Beraber teşhir iskelesine çıkarlarken hekim de arkalarındadır. Rahiplik cüppesinin önünü açarak göğsünü kalabalığa gösterir. Sonra yere yığılır ve ölür. Kalabalıktan korku ve şaşkınlık dolu bir uğultu yükselir. Bu olay, sonraları çeşitli şekillerde anlatılacaktır. Yorumlar sıralandıktan sonra seçim okura bırakılır. Beslendiği intikam

duygusunu kaybeden hekim bir yıl sonra ölür. Vasiyetinde bütün mal varlığını Pearl'e bırakır. Pearl ve Hester bir süre ortadan kaybolurlar. "Kızıl damga'nın öyküsü efsaneye dönüşür." (s. 246).

Yıllar sonra yeniden Boston'a dönen Hester, bu defa kendi iradesiyle sembolü takar. Onun için gerçek yaşam buradadır. Ölünce rahibin yanına gömülür. Kızıl A harfli bir mezar taşı ikisine de yetmiştir.

Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un (1928 - 2008), 1980 yılında yayınlanan *Gün Olur Asra Bedel* romanı, yazarın *Beyaz Gemi* ile başlayan destan, masal, efsane ve halk hikâyelerinden yararlanma, mitolojik malzemeyi edebî eserlere taşıma isteğinin en olgun seviyeye geldiği bir eserdir. (Kolcu 1997; 30).

"Cengiz Han'a Küsen Bulut roman olarak ayrı basılmasına rağmen, müstakil bir eser değildir. Yazarın Gün Olur Asra Bedel romanının içinde yer alması gereken uzunca bir bölümdür. Abutalip Kuttubayev'in, Sovyet gizli servis ajanlarının işkencelerine dayanamamaya, kendini bir trenin altına atarak öldürmesi ve yazarın Stalin dönemine yönelttiği ağır suçlamalar yüzünden olmalı ki, eserin bu bölümünün yayınlanmasına izin verilmemiş, sansüre tabi tutulmuştur. Glasnost ve Perestroyka ile Sovyetlerde başlayan siyasî çözümler ortamında ancak yazarın bu eserinin yayınlanmasına izin verilmiştir." (Kolcu 1997; 237).

Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta* (1990) "iki hikâyeye iç içedir ve bu hikâyelerin benzer karakterleri ve davranışları arasında bir paralellik bulunmakta" dır. (Enginün 2001; 247).

Kolcu, Cengiz Aytmatov'un otobiyografik bilgilerine dayanarak yetişme çağında, sözlü kültürü tanınmasında büyükannesinin etkisinin önemli olduğunu belirtir. "İstisnaî bir şekilde çekici, akıllı ve köydeki herkesten saygı gören" bir kadın olan büyükannesi, onu sürekli dağlardaki yaylalara götürür. (s. 24). Yazar için o, "gerçek halk hikâyeleri, eski şarkılar ve her türlü yaşanmış veya hayâl edilmiş hikâyeler hazinesi" dir. (s. 25). (Aytmatov, 1995; Aktaran: Kolcu 1997, 24-25).

"Aytmatov'un eserlerinde halk kültürünün bütün çeşitlerini bulmak mümkündür. Eserlerindeki folklorik malzemenin bolluğu onlara daha tabii bir görüntü vermektedir. Muhtelif eserlerde ön plâna çıkan folklorik malzemenin temelinde uzun asırlar boyunca şekillenen Kırgız geleneği ve Manas destanı vardır. (s. 56). Aytmatov'un eserlerinde nakledilen efsane, hikâyeye, masal ve kıssaların bir kısmı ilmî metodlarla sahada derlenmiş ya da evvelce yazıya geçirilmiş metinler, bir kısmı da sözlü geleneğin bugüne taşıdığı edebî mirastır." (Kolcu 1997, 79).

Romanın ilk hikâyesi Abutalip Kuttubayev'in sorgulanmak için Alma-Ata'daki bir hapishaneye götürülmesi, burada Tansıkbayev tarafından sorgulanması ve daha sonra bazı kişilerle yüzleştirilmek için Orenburg'a götürüldüğünde kendini bir vagonun altına atarak

* Alıntılar Cengiz Aytmatov, *Cengiz Han'a Küsen Bulut*, (Çeviren: Refik Özdek), Ötüken Yayınları, İstanbul, 1993 baskısına aittir.

intihar edişinden oluşur. Halk arasından derleyip yazdığı efsaneler suçuna delil olarak gösterilir. “Cengiz Han’a Küsen Bulut” bu efsanelerden biridir.

1953 yılı Şubat ortalarıdır. Sarı-Özek bozkırında Boranlı istasyonunda yaşayan Abutalip’in ailesi, eşi Zarife ve çocukları Daul ile Ermek, onun dönüşünü bekler. Bu aktarma istasyonunda çok kısa süre duraklayan trenlerde onu ararlar. Uzun süreden beri haberleşememişlerdir. Abutalip bir aydan beri Alma-Ata’daki bir hapishanenin bodrum katındaki hücrede sorgulanmaktadır. Kör edici ışık altında işkenceye tabi tutulur. Bu uykusuzluktan ve dayaktan daha beter bir işkencedir. Sarı-Özek’te bıraktıklarını düşündüğünde dayanılmaz bir acı duyar. Suçunun ne olabileceğini düşünür. Eğer savaşta Almanlara esir düşmekse onun gibi daha binlerce asker esir düşmüştür. Savaş geride kalmış, hesabı görülmüştür. Suçsuzluğunun anlaşılmasını bekler. Eşi ve çocuklarına kavuşmayı hayal ederken, eskiden kaleme aldığı “Sarı-Özek Kurbanları” adlı efsaneyi hatırlar. “Anne ve babanın yavrularına veda edişlerinde duydukları acıyla kendi acısını benzetir. Savaşta bile böyle acılar çekmemiştir.” (s. 9). Sonunun yaklaştığını anlayan Abutalip hayatının muhasebesini yapar. Çocukları her şeyden önce gelir. O, “İngiliz- Yugoslav gizli servisleriyle ilişkileri ve Kazakistan’ın ücra yerlerindeki (s. 10) halk arasında yıkıcı, ideolojik fikirleri yayma davası” ndan (s. 11) yargılanır. Suçunu itiraf etmesi beklenir. Ölümü hiç kimseyi ilgilendirmeyecekken yaşatılmak istenir. Çünkü bu davayı terfisi için fırsat bilen Tansıkbayev’e dirisi lâzımdır. O bu dava sonunda diğer arkadaşları gibi rütbe alacak, içinde duyduğu ezikliği atacaktır. Abutalip düşmana esir düştüğünde intihar etmediği için zaten suçlu bulunur. Diğerleri arasında en faali görüldüğünden onun itirafı önemlidir Tansıkbayev için. Abutalip’in yazdıkları içinden deliller aramaya başlar. Juan-Juanlara esir düşen Naymanlı gencin anlatıldığı “Mankurt” hikâyesini düşünür. Bununla temsilî yoldan gizli mesajlar vermiş olabileceğini ileri sürecektir. Onun Cengiz Han dönemine ait yazdığı “Sarı-Özek Kurbanları” efsanesini ilk başta önemsememesine rağmen dikkatle incelendiğinde siyasî bir ima bulunabileceğini düşünür. Abutalip diğerleriyle yüzleştirilmek için doğudan batıya giden trenlerinin birine yerleştirilen özel bir vagonla yolculuğa çıkarılır. Bu vagonun yarısı posta işlerine ayrılmışken yarısı da “sorgulama hücresi” dir. Kendisi de döneminin bir “mankurt” u olan Tansıkbayev, umut bağladığı sanığı Abutalip’i yol boyunca sorguya devam eder. Kendisiyle işbirliği yaptığı taktirde “Mankurt” ve “Sarı-Özek Kurbanları” yazılarını dosyasından çıkarabileceğini, işbirliği yapmadığı taktirde de bu efsanelerin “milliyetçilik propagandası” olarak değerlendirileceğini söyler. Abutalip’in tek umudu tren Boranlı istasyonundan geçerken eşi ve çocuklarını görebilmektedir. Tren Boranlı istasyonundan geçerken eşi ve çocuklarını çok kısa bir an görür. Orenburg’a vardıklarında kendini lokomotifin altına atarak intihar eder. Arkadaşları arasında ezikliğini giderecek tek umudu Abutalip’i kaybeden Tansıkbayev ise bu olayın tek sorumlusu olarak görülür.

(*Gün Olur Asra Bedel*’de, aslında öğretmen olan Abutalip ve eşi Zarife, 1951’de Boranlı istasyonuna gelirler ve burada çalışmaya başlarlar. Birbirlerine bağlıdırlar ve dayanışma içindedirler. “Bu derin bağlılık, bu karşılıklı fedakârlık hayatlarına anlam ve güç veriyordu.” (s. 131). “Onları ayakta tutan, onlara zamanın şiddetli fırtınalarından kendilerini ve çocuklarını koruma azmi veren güç” buradan gelir. “Özellikle Abutalip, çocuklarından

birgün olsun uzak kalamazdı. Çocukları onun her şeyiydi ve işten arta kalan her dakikasını onlara verirdi. Onlara okuma-yazma öğretir, masallar, bulmacalar uydurur, oyunlar bulur ya da icad ederdi.” (s. 131). Savaş anılarını yazmaya başlayan Abutalip, bırakacak başka bir şeyi olmadığından, hayatta edindiği tecrübelerini çocuklarına miras bırakmak ister. İnsanlara geçmişlerini anlatan “çok defa bir gerçeğe dayanan” efsaneleri ve “her biri tek başına tarih olan” türküleri derler. (s. 196). Tansıkbayev, “ana dilini konuşmak istemeyen ya da ana dilinde konuşmaya korkan bu küçük adam”, (s. 404) halkını “yabancı” (Aytmatov 1995, 403) görür. Kazangap’ın cenazesinin yasak bölge içinde kalan Ana-Beyit Mezarlığı’na gömülmesine izin vermez. Geçmişine, değerlerine sırt çevirmiş, halkına yabancılaşmış zamanının “mankurt” udur.)

Romandaki diğer hikâyede “Sarı-Özek Kurbanları” efsanesi anlatılır. Efsanesinin anlatıldığı bölüm, çok eski zamanlara, Cengiz Han dönemine aittir. Bu hikâyeye de Kuttubayev’in hikâyesinde olduğu gibi Sarı-Özek bozkırında geçer. Cengiz Han Batı’yı fethetmek için ordusuyla büyük bir sefere çıkmıştır. Sonbaharda yola çıkan ordu İdil’e (Volga) vardığında buz tutan nehri geçebilecek ve Avrupa’ya doğru ilerleyecektir. Cengiz Han ve askerlerin hayali budur. Orduda askerlerin yanı sıra erzak ve cephane taşıyan birliklerle kadınlar da vardır. “*Felâket de burada idi.*” (s. 26). Ordunun ilerleyişinde kimsenin fark etmediği olağanüstü bir durum vardır. “*Tâ seferin başından beri, küçük beyaz bir bulut, Büyük Han’ın tepesinden hiç ayrılmıyor, onu güneşten koruyordu.*” (s. 27). Bunun Gök-Tanrı’nın bir lütfü olduğu daha önce bir kâhin tarafından kendisine bildirilmiştir. Kâhin Cengiz Han’a, “yukarıdan özel bir işaret, bir belirti gösterileceğini” (s. 27) söylemiştir. Başının üstünde beyaz bir bulut onu izleyecektir. “Gök-Tengri’nin parmağı gibi üzerinde bir bulut dolaşacak, onun yeryüzündeki görevini kutsayacak” tır. (s. 28). Bu bulutu yitirdiğinde tüm kudretini de yitireceğinden onun kaybolmasına izin vermemelidir. Kâhin bunun için ne yapması gerektiğini söylemez. Bu Büyük Han’ın bileceği bir şeydir. İki yıl sonra bu olayı hatırlar. Bu iki yıl boyunca ordu sefere hazırlanmıştır. Cengiz Han’ın en büyük hayali “egemenlik sınırlarını karşı gelinmez bir güçle genişletmek, en uzak sınırlarına kadar bütün dünyayı zaptederek dünyanın gerçek hâkimi, efendisi olmak” tır. Ondaki “hükmetme ve kudret tutkusu, en büyük en güçlü olma hastalığı” (s. 29) ona korkunç bir karar aldırır. Ordunun ilerleyişini yavaşlatacağı için orduyla birlikte gelen kadınların çocuk doğurmalarını yasaklar. Bu kararı ordu sefere çıkmadan bir buçuk yıl önce alır. Bu “o güne kadar tarihte benzeri hiç görülmemiş bir buyruk” tur. Savaşçıların eşleri ve çocuklarının ayrı kabileler hâlinde orduyu takip etmeleri eskiden “şartların doğurduğu bir zorunluluk ve eski bir gelenek” tir. (s. 31). Artık o dönemler geçmiş, tehlike ortadan kalkmış olmasına rağmen gelenek olarak devam eder. Ordunun ilerleyişini yavaşlatmamak için koyduğu doğum yasağı sefer sona erinceye kadar devam edecektir. O zaman istedikleri kadar çocuk doğurabileceklerdir. “*Cengiz Han böylece, askerî zaferler uğruna, doğa kanunlarını zorluyor, Tanrı’nın gücüne gidecek şekilde davranmış oluyordu.*” (s. 32). Yasağa uymayanların cezası ölümdür.

Ordunun subaylarından Yüzbaşı Erdene ve eşi Nakışçı Togulan bu yasağı çiğnerler. Togulan bir erkek çocuğu doğurur. Erdene oğluna “Yarış Tayı” anlamına gelen “Kunan” (s.

32) adını verir. Togulan'ın artık orada kalamayacağını anlayan Erdene, kaçmaktan başka çareleri olmadığını düşünür. Kaçışı daha önce düşünmüşler fakat hanın elinden kurtulamayacaklarını bildiklerinden sırlarıyla yaşamayı seçmişlerdir. Togulan kaçmayı çok doğru bulmasa da Erdene çocuğun hayatını kurtarmak için kaçıp uzaklaşmak gereğine inanır. Kaçış plânı yaparlar. Fakat seferin on yedinci gününde haber hana ulaşır. Emrinin çiğnenmesi onu yaralar. Onu asıl öfkeliendiren kadının itaatsizliği değil, çocuğun babasının bilinmemesidir. Tek “suçlu” kadın olmadığından “suç ortağı” nı merak eder. Bu olayının aslında o kadar önemli olmadığını anlasa da otoritesinin sarsılmaması için suçlunun “ibret” olacak şekilde cezalandırılması gereğini duyar. Han ceza kararını hemen alamaz. “Kendi emirlerinin tutsağı” (s. 66) olur ve cezayı verir. “Herkesin nakışçı olarak tanıdığı, adını kimsenin bilmediği, çocuk doğuran o sefih kadın ölüm cezasına çarptırılacağı” (s. 70) için herkes toplanır. Yarım daire oluşturan atlılar, silâhlı süvariler, nöbetçiler, zanaatçılar, kadın-erkek bütün yardımcıları teşhir yerindedir. Bu ceza onlara “ibret” olsun diye toplanmaları emredilmiştir. Bir çift atın çektiği arabaya bindirilen Togulan'ı, yardımcısı Altın, çocuk kucağında yerde yaya takip eder. Cengiz Han, üzerinde küçük, beyaz bulutla bir tepeden kalabalığı izler. İçinden genç kadının bu cezayı hak etmediğini düşünse de otoritesinin zayıflayacağı düşüncesi yüzünden bağışlayamaz. Bölüklerin önünde Togulan'a çocuğun babası sorulduğunda yok der. Erdene işte böyle bir bölüğün başındadır. Bir an göz göze gelirler, Togulan, çocuğun babasının orada da olmadığını söyler.

Cellâtlar idam için, ağaç bulunmayan düzlükte darağacı yerine bir deveyi hazırlarlar. Deve ve hörgücün öbür yanına asılacak kum çuvalı hazırlanır. Kadına son kez çocuğun babası sorulduğunda, aradan uzun zaman geçtiği için hatırlayamadığını söyler. Togulan'ın zevki için kiminle düşüp kalktığını bilmediği, erkeklerle gönül eğlendirdiği yolunda aşağılamalar karşısında Erdene ortaya çıkar, çocuğun babası olduğunu itiraf eder. Togulan ile beraber ölüme gidecektir. Nakışçı kadın ve subay, “geleceğin dünya imparatoru için, onun kanlı tahtı için, verilmiş kurbanlar” dır. (s. 79). Devenin hörgücünün iki yanına asılırlar.

Ordu yeniden yola çıkar. Batı'ya ilerlemeye devam eder. Togulan'ın oğlunu emanet ettiği Altın ve çocuk uçsuz bucaksız bozkıra, ölüme terk edilirler. Hayatta kalma mücadelesine girişen Altın, kurtuluş için mucize olabilecek şeyler umar. Koca bozkırda bir ikisi bir de tepelerindeki küçük beyaz bulut vardır. Altın acıkan çocuğu oyalamak için emzirmeye başlar. Yaradanın bir mucizesi olarak sütü gelir. Çocuk artık küçük beyaz bulutun koruması altındadır.

Sefere devam eden Cengiz Han küçük beyaz bulutun kendisini terk etmesinden ötürü huzursuzdur. İdil kıyısına geldiğinde “Artık Gök-Tengri'nin ondan yüz çevirdiğini anlayınca” (s. 84) daha ileri gitmek istemez. Batı'nın fethi işiyle oğulları ve torunlarını görevlendirerek geri döner.

Yasak Çocuk: Pearl ve Kunan

Her iki romanda da vakanın çıkış noktası “yasak çocuk” tur. *Kızıl Damga*'da dinin ve toplumun değer yargılarının yasakladığı, zinanın sonucu; *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta siyasî otoritenin doğa kanunlarına karşı gelerek koyduğu yasağın çiğnenmesi sonucu doğan bir

çocuktur. Doğuş şekillerinin kabul edilemezliğine inat güzel adlar koyulur onlara. *Kızıl Damga*'da doğan kız çocuğu saflığı ve güzelliği anlatan “Pearl” (İngilizce inci) adını alırken, *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta, o coğrafya ve o toplum için önemli bir yere sahip olan atın yavrusu olarak “Kunan” (yarış tayı) adını alır. Hawthorne'da eylem “günah/suç” olarak geçerken Aytmatov'da sadece “suç” tur. Meydana çıkışı nasıl olursa olsun iki toplum tarafından da kabul edilmeyecek bir davranışta bulunmuştur çocukların ebeveynleri. İlkinde dinî öğretileri karşısında bunu kabullenemeyen halk, ikincisinde siyasî otorite karşısında korkusundan kabul etmek istemez. Ebeveynlerin davranışları ilkinde dine/toplum değerlerine, diğerinde siyasî otoriteye başkaldırıcıdır. Her ikisinin de temelinde “aşk” duygusu vardır. *Kızıl Damga*'da “yasak aşk” ken, *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta yasak olmamasına rağmen sonunda doğan çocuk “yasak” tır. Aşk nasıl evrensel bir duyguysa, onun yolunda işlenen suçlar/düşülen hatalar da dünya üzerinde evrensel olabiliyor.

Eserlerde “yasak çocuk” lar daha bebekken anneleriyle birlikte halkın önünde teşhir edilirler. *Kızıl Damga*'da anne teşhir ve bir ömür boyu toplumda manevî sürgüne çarptırılır. Dışlanan anne, elindeki elişi yeteneği sayesinde ayakta kalır ve güç kazanır. Baba Rahip Dimmesdale, birçok kez itirafa niyetlense de bunu yedi yıl sonra yapabilir. Hester ve Pearl'e sahip çıkamaz. Fakat Pearl annesinin elinden alınmak istendiğinde, onun annesinde kalmasını sağlar. Küçük kız, “Tanrı'nın kararıyla yanlış bir utkunun bereketinden güzel ve ölümsüz bir çiçek gibi varoluvermiş” tir. Annesinin ona “Pearl” adını vermesi görünüşüne uymasından değildir. “Çocukta böyle bir benzetmenin gerektireceği duru, beyaz ve soğuk göz alıcılıktan eser yoktu.” Onu “her şeyini feda etme pahasına” aldığından ona bu adı verir. “Bu çocuk sonsuza kadar annesini ölümlülere bağlayacak ve sonunda cennete girmesini sağlayacaktı.” (s. 86). Çocuğun kusursuz bir bedeni vardır. “Cennette doğmuş ve dünyanın ilk anne babası oradan sürüldükten sonra melekler oynasın diye orada bırakılmaya lâayık” bir hâli vardır. O, “bir köylü bebeğinin yaban güzelliğiyle küçük bir prensesin ihtişamı arasındaki bütün çeşitleri kapsayan birçok çocuğu” kendisinde barındırır. (s. 87).

Pearl, dışlanmış bir annenin çocuğu olarak büyür. Zaman zaman hırçınlaşan, itaat altına giremeyen tuhaf bir çocuktur. Yaşananları anlamada şaşılacak bir sezgiye sahiptir. O annesinin tutkulu yaratılışının can bulmuş, cisimleşmiş hâlidir. Annesi onu, taşıdığı kızıl damganın bir başka şekli olarak, işli kırmızı elbiseyle dolaştırır. Eser boyunca Pearl, uçmaya hazırlanan bir kuşa benzetilir. “Pırıl pırıl tüylü tropik bir kuş gibi uçmaya hazır” dır. (s. 106). Kuş gibi fırlar. (s. 158). “Uçmak üzere olan bir kuş gibi” çırpırır. (s. 227). “Tıpkı küme küme yapraklar arasında bir sönüp bir kaybolan, bir oraya bir buraya sıçrayan parlak tüylü bir kuşun, koyu yeşilliklere bürünmüş bir ağacı aydınlattığı gibi” (s. 230) etrafa neşe saçar. Onu yakalamak “uçmakta olan bir kuşu yakalamak kadar güç” tür. (s. 231).

Püritenler onun güzelliği ve tuhafıkları karşısında “şeytan çocuğu” (s. 231) olduğunu düşünmekten kendilerini alamazlar. Bazıları “cin çocuk, şeytan yavrusu” (s. 246) olduğunu tekrarlamaktan vazgeçmezler. “Çiğnenmiş bir kuralın özgürlüğü” nü (s. 126) duyan Pearl, kurallara uymamakta direnir. Annesinin dahi başa çıkamadığı zamanlar olur. “Yaşadığı bu dünya ile olan bağları ve çevreye uyum sağlama özelliği oldukça zayıf” tır. Onun dünyaya gelişi büyük bir kuralın çiğnenmesiyle olduğundan “unsurları belki de güzel, pırıl pırıl ama

tümü bir arada düzensiz olan bir varlık” tır. (s. 87). “Bir zamanlar Hester’in ruhunda kopan fırtınalar şimdi Pearl’de kendini gösterir.” Kızıdaki “vahşi, korkusuz, meydan okuyan ruh hâli, fevri mizaç” annesini yansıtır. (s. 88). Hester zaman zaman onun gerçekliğine inanamaz. Cin olabileceğinden şüphelenir. Kızdığına cadı, küçük şeytan, cin, büyücü gibi ifadeler kullanır. Toplum gözünde ise “günah çocuğu, şeytan yavrusu” dur. Pearl annesine hem ceza hem ödüdür. O, varlığıyla annesinin hatalara düşmesini engelleyecek, günahının bağışlanmasına vesile olacaktır. Annesi için bir kurtuluştur aynı zamanda.

Sekiz yaşlarında Boston’dan ayrılan Pearl bir daha oraya dönmez. Anne babasının çektiği acılara rağmen onun mutlu bir hayat yaşadığı düşünülür. Evlenmiştir. Boston sakinleri Hester’ı birgün bir bebek giysisi işlerken görürler. İntikam peşinde koşan Hester’ın eşi yaşlı hekim öldüğünde bütün mirasını Pearl’e bırakır. “Yeni Dünya’da o zamanın en zengin mirasçısı” olmuştur. (s. 246).

Cengiz Han’a Küsen Bulut’ta, Kunan daha üç dört günlük bebekken annesiyle beraber toplum önünde teşhir edilir. Anne babasıyla birlikte öldürülmez fakat yaşlı hizmetçi Altın’la birlikte çölde ölüme terk edilir. Hayatta kalmaları mucizevî bir olaya bağlıdır. O da kendini gösterir. O zamana kadar Cengiz Han’ı koruyan, onu kutsayan küçük beyaz bulut ondan yüz çevirmiş, küçük bebeğin başı üzerinde dolaşmaktadır. Bebek artık Gök-Tanrı’nın himayesi altındadır. Acıktığında, onu oyalamak için emziren yaşlı kadın Altın’ın sütü gelmeye başlar. Hayat artık bu güçsüz, savunmasız yavrudan yanadır.

Efsanelerin Yazılış Hikâyeleri

İki romanda da anlatılan vakanın eser hâline geliş hikâyesi yer alır. *Kızıl Damga*’da anlatıcı, eserin başında yer alan “Gümrük Dairesi- *Kızıl Damga*’ya Giriş” bölümünde, hikâyenin ortaya çıkışıyla ilgili bilgi verir. Gümrük Dairesi’nde çalışırken, dairenin üst katında bir odada, gizli bir bölümde içlerinde resmî belgelerin bulunduğu evrak bulur. Bunları çok değerli görmese de yerel tarih için iyi bir kaynak olacaklarını düşünür. Belgeleri incelemeye başlar. “1650’li yıllara uzanan bu kâğıtlarda unutulmuş ya da anımsanan insanlara ve âdetlere ait bilgiler olduğunu düşünmek” (s. 33) anlatıcıyı hüzünlendirir. Kâğıtları incelerken resmî yazıların yanında Massachusetts Körfez Bölgesi’ndeki Salem Limanı müfettişliğine atanan Jonathan Pue’nun kendi eliyle yazdığı özel yazılara da rastlar. Bulduğu pakette dikkatini en çok “iyice yıpranmış ve rengi solmuş, kırmızı, kaliteli bir kumaş parçası” çeker. Sırmayla ve çok zarif bir el tarafından işlendiği anlaşılan bu kırmızı kumaşı dikkatle incelediğinde üzerinde büyük “A” harfini görür. Bunun bir süs olabileceğini düşünen anlatıcı, nasıl kullanıldığını, hangi rütbeyi ve asaleti gösterdiğini bilemez. “Kızıl Harf” ilgisini çeker. Onda “yorumlamaya değer, derin bir anlam” (s. 35) olduğunu düşünür ve çözmeye çalışır. Kâğıtların geri kalanını incelediğinde müfettişin yazdığı öykünün bir açıklaması olduğunu anlar. Bu kâğıtlarda “Massachusetts’in ilk kuruluşuyla ‘XVII. yüzyıl sonları arasındaki dönemde yaşamış” Hester Prynne adında birinin yaşamı anlatılmaktadır. “Özellikle gönül işleriyle ilgili konularda öğütler veren, yardımcı olan” Hester Prynne, yaptığı iyiliklerle birçok insanın gözünde “melek” (s. 36) hâline gelmiş ve saygı görmüştür. Ana gerçekler Müfettiş Pue’nun yazdıklarına dayansa da bazı olayların, duyguların ve kişilerin anlatıcının tasavvuru olduğu belirtilir. Bu belgelerden yola çıkarak bir eser yazmayı, Müfettiş Pue’ya karşı yerine

getirilmesi gereken bir görev olarak görür. Halk arasında efsaneleşen bu olayı anlatmakla görevlendirildiğini düşünür.

Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta, Abutalip Kuttubayev, yaşadıkları Sarı-Özek bozkırında bir zamanlar yaşanan iki efsaneyi kaleme almıştır. O, geçmişe ait efsaneleri yazıya geçirerek yaşatmak istemiştir. Bunlarda biri "Mankurt" hikâyesinin anlatıldığı "Nayman Ana Efsanesi", diğeri "Sarı-Özek Kurbanları" efsanesidir. "Sarı-Özek Kurbanları" ndaki "babamın ve annenin çektiği acıları ve onların yavrularına veda edişlerini" hatırlayan Abutalip, "acısı sonsuz öyle bir olayla kendi durumu arasında bir benzerlik" bulur. (s. 9). Her iki eserde de yaşadıkları yerde yüzyıllar önce geçen efsaneleri anlatma amacıyla yola çıkıldığı görülür.

Bir İdeal Uğruna

Romanlarda olay, bir ideal uğruna yola çıkan insanlar arasında yaşanır. *Kızıl Damga*'da İngiltere'den Yeni Dünya'ya göç ederek Boston'da yeni bir hayat kurmak isteyen Püriten kolonide; *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta Batı'yı fethetmek için çıkan, cihan hâkimi olmayı amaçlayan Cengiz Han'ın ordusunda yaşanır. İkisinde de ideale ulaşma söz konusu olduğundan düzeni bozacak veya hedefe varışı engelleyecek bir davranış cezasız kalmayacaktır.

Püriten inancın katı kurallarının hâkim olduğu Boston'da halk oylamasıyla zinaya verilecek ceza "ölüm/idam" dır. *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta yasağı koyan da cezayı verecek olan da siyasî otorite, Cengiz Han'dır ve ceza "ölüm/idam" dır. Karar halka bırakılacak olsa bile böyle bir kudretin yasağı karşısında onların vereceği ceza da aynı olacaktır.

Günah/Suç Ortakları

Bir günah/yasak söz konusu olduğunda bu etkili/geçerli olduğu toplum içindeki bütün insanlar içindir. Bütün insanlarca uyulması gerekirken bazı kişiler vardır ki onların böyle bir yasağı çiğnemeleri söz konusu dahi değildir. İki eserde de "suç" tek başına değil bir "suç ortağı" yla işlenecek türdendir. Kadınlar doğurdukları çocukla ilk başta bilinirlerken suç ortaklarını bulmak kolay olmaz. İki eserde de yasağı çiğneyen erkekler, yasağı çiğneyecek en son kişilerdir. *Kızıl Damga*'da katı Püritenlerin din adamı Rahip Arthur Dimmesdale'dir. "Büyük İngiliz üniversitelerinden birinden gelmiş ve çağın bütün bilgisini bu vahşi ormanlık alana getiren" başarılı ve istikbali parlak bir din adamıdır. "*Güzel söz söyleme yeteneği ve dinsel şevki, mesleğinde yükselebileceğinin bir belirtisiydi.*" (s. 65). *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta, Cengiz Han'a sonuna kadar sadık kalması beklenen, ordu içinde görevli bir subaydır. Yüzbaşı Erdene "o büyük, o yenilmez orduda, binlerce askerin başına geçen bir kumandan, bir noyan olabilecek" ken (s. 55) böyle bir yasağı çiğner. Konularından ötürü çıkmaza girerler ve hızlı davranamazlar. Toplum karşısında kadınlar teşhir edilirken ilk başta tutuk davranırlar, hemen itiraf edemezler. *Kızıl Damga*'da itiraf yedi yıl gibi uzun bir süre sonunda gelir. Yüzbaşı Erdene ilk yüzleştğinde değil de Togulan'a yöneltilen düşmüş kadın hakaretleri karşısında itiraf eder.

Teşhir ve Teşhiri İzleyen Kalabalık

Kızıl Damga'da birçok Bostonlu Hester Prynne adlı "günahkâr" kadının cezasını izlemek için toplanırlar. Kalabalığa ciddiyet hâkimdir ve çoğunluğu kadınlar oluşturmaktadır.

Kendisini iki yıl önce önden gönderen eşini aldatıp bir çocuk doğurmuştur. Halk, karar kendilerine bırakılsa, “ıdam” la cezalandıracakları bu kadına sadece “teşhir” cezası verilmesinden rahatsızdır. Yargıçların bu konuda fazla merhametli davrandıklarını düşünürler. Teşhir ve elbisesinin önüne dikilen bir damganın hem kendileri hem de “günahkâr kadın” için yeterli olmadığını savunurlar. Hester Prynne kucığında çocuğu, göğsünde kızıl damgasıyla teşhir iskelesine çıkarılır. “Zina eden” anlamına gelen İngilizce “adulterous” sözünün simgesi “A” harfini (s. 53) kendisi işlemiştir ve ömür boyu taşımak zorundadır. Teşhir kürsüsünde üç saat kalır. İzleyenler arasında, henüz o toplumda kimsenin tanımadığı eşi Bay Prynne ve “günah/suç ortağı” Rahip Arthur Dimmesdale de vardır. Tüm ısrar ve baskılara rağmen suç ortağını itiraf etmez. Hester, cezası ölümken “genç ve güzel olması, büyük olasılıkla tahrik sonucunda böyle bir günahı işlediği ve eşinin okyanusta ölme olasılığının yüksek oluşu” ileri sürülerek “üç saatlik teşhir ve bütün hayatı boyunca göğsünde damgayı taşıma” ya (s. 62) mahkûm edilir. O toplumda henüz yabancı olan eşi, “günah ortağı”nın da iskelede olmamasından rahatsızdır. Kadının itirafı için Rahip Dimmesdale görevlendirilir. Genç rahip “böyle bir kalabalık önünde ruhunun sırlarını açıklamaya zorlamanın bir kadının doğasına karşı büyük bir haksızlık olacağı”nı (s. 65) söyleyerek önce reddeder. “Bu kadının ruhunun sorumluluğu büyük ölçüde onun omuzlarında” (s. 65) olduğundan Rahip Dimmesdale’in konuşması gerektiğinde ısrar edilir. Kadını “tövbe ve itirafa ikna etmek” ona düşer. Rahip Hester’den suç ortağını itiraf etmesini, ona karşı duyduğu yanlış bir merhamet ve acıma duygusuyla susmamasını ister. Günahı işleyenin onunla aynı kürsüde durması, “hayatı boyunca suçlu bir kalbi gizlemek zorunda kalmasından daha iyi olacak”tır. (s. 66). Böyle bir kurtuluşu cesur olamayan adamdan esirgememesini ister. Hester itirafı reddeder. “Kendi acısına katlanabileceği gibi onun acısına da katlanabilecek”tir. (s. 67). Hester üç saatlik teşhire dayanmak için bütün gücünü kullanır. Topluluk karşısına çıktığında ilk yaptığı şey çocuğunu sıkıca göğsüne bastırmak olur. Bunu annelik içgüdüsünden çok damgayı saklamak için yapar. “Yanakları kıpkırmızı ama her şeye rağmen yüzünde mağrur bir gülümseme kendine güvenli bir bakışla etrafına toplanan Bostonlulara ve komşularına baktı.” (s. 53). Görüntüsü etkileyicidir. O ana kadar hiç olmadığı kadar hanımefendi gibi görünür. “Onu önceden tanıyanlar, o korkunç ve karanlık bulutun altında ezileceğini ümit edenler, güzelliğinin böyle göz kamaştırıcı olduğunu, içine battığı utanç ve günahı bir hâleyle çevirdiğini görerek şaşırıldılar, hatta dehşete düştüler.” (s. 54). Cengiz Han’a Küsen Bulut’ta Togulan teşhir için halkın karşısına çıkarıldığında, görünüşü perişan olsa da duruşu mağrurdur. “Entarisi göğsünden çekilip yırtılmış, saçlarının örgüleri çözülmüş ve dağılmış, sabah güneşinde ıslık ıslık parlıyor ve onun solgun yüzünü örtüyordu.” “Başını dimdik tutarak nefret dolu gözlerle, ama umutsuzca kalabalığa bakar.” (s. 74). “Saklayacak hiçbir şeyi yoktu artık. Evet o, bir adamı sevmiştii, hayatından fazla sevmiştii! Yavrusu da işte böyle bir sevgiden doğmuştu.” (s. 75)

Kızıl Damga’da kalabalık, vali, yargıç, general, din adamları gibi şehrin ileri gelenleri ve Bostonlu kadın ve erkeklerden oluşur. Bu kalabalıkta okulları yarım gün tatil edilen çocuklar da vardır. Hester Prynne’e mahkeme görevlisi eşlik ederek teşhir kürsüsüne çıkarır. Erkekler çatık kaşlı, kadınlar kınayarak ona bakarlar. Mağrur tavrına rağmen onu görmek için gelen kalabalığın her adımı Hester’a derin acılar verir. “Sanki kalbi o korkunç kalabalık tarafından

hakarete uğrasın ve ayaklar altında çiğnensin diye sokağa fırlatılıp atılmıştı.” (s. 55). Onu izleyen kalabalık merhametsiz, sıkıntılı ve asık yüzlüdür. O bu duruma elinden geldiğince dayanmaya çalışır. *“Ateşli ve güçlü kişiliğiyle, halktan gelebilecek iğnelemelere ve zehirli bir hançer etkisi yaratabilecek sözlere katlanmaya kendisini hazırlamıştı.*” (s. 57). Kalabalığın ağırbaşlı hâli onu korkutur. Bunun yerine kendisini küçümseyen ve gülen yüzler görmeyi tercih eder. *“Kalabalık arasında bulunan ve sayıları oldukça fazla olan kadınların, infaz edilmesi beklenen cezaya karşı tuhaf ilgi”* si (s. 51) dikkat çekicidir. Çoğu evli gibi görünen bu kadınların konuşmaları şaşırtacak derecede cüretlidir. İçlerinden yaşlı bir kadın, böyle günahkâr bir kadının cezasının kendisi gibi namuslu, kilise üyesi kadınların eline bırakılmasının daha uygun olacağını söyler. Ahlâksız olarak tarif edilir. Bir diğeri ise alınının kızgın demirle damgalanmasını daha uygun görür. Elbisesinin önüne dikilen damgayı yeterli görmezler. Kadınlardan en acımasız ve en çirkini, bütün kadınların adını kirlettiği için ölümle cezalandırılmasını savunur. Topluluk içinden bir erkek kadına merhametli olmasını söyler. Çünkü *“idam edilme korkusu olmasa da kadın faziletle olmalı”* dir. (s. 52).

Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta, kaçma plânları yapan Erdene Togulan'ı almak için zanaatçıların konakladığı yere geldiğinde, sırlarının ortaya çıktığını anlar. Görevliler Togulan'ı sorguya çekmektedirler. Togulan'ın yardımcısı yaşlı hizmetçi kadın Altın da sorguya çekilmektedir. Togulan'ın aşağılanması karşısında kimliğini açıklayıp yardımına koşmaya cesaret edemez. Silâhlı on yasavula karşı koyacak gücü yoktur Erdene'nin. Orada ölmesi hiçbir şeye yaramayacaktır.

Geceden sorguya çekilen Togulan için o sabah bütün birliklerin toplanması için davullar çalınır. Herkes *“sancak nakışçısı olarak tanınan, adını kimsenin bilmediği çocuk doğuran o sefih kadın ölüm cezasına çarptırılacağı”* için toplanır. Atlılar yarım daire oluşturur. Süvariler gelirler. Nöbetçiler dizilirler. Savaşçı olmayan zanaatçılar ve kadın ve erkek bütün yardımcıları toplanırlar. *“Hepsi genç, doğurtma ve doğurma çağında olan insanlardı.”* Bu ceza onlara *“ibret”* olsun diye davullarla toplanmaya çağırılmışlardı. *“İtaatsiz, tehlikeli ve çocuğun babasını bildirmeyen”* (s. 70) kadının cezasını verecek olan Cengiz Han, bir tepede durur. Ceza anı yaklaşır. Davulların gümbürtüsü azalır. Toplanan kalabalık heyecanlı, gergin bir bekleyiş içindedir. *“Cengiz Han'ın yüzü taş kesilmişti.”* Togulan çadırdan teşhir için çıkarıldığında davullar susar. Bir çift atın çektiği arabaya bindirilir. Bir yasavul getirilirken onu ayakta tutar. Toplulukta, özellikle kadınlar arasında *“İşte nakışçı kadın! Sefih yaratık! Sokak kadını!”* fısıltıları yayılır. Deve hörgücüne asılarak cezasını çekmesini isterler. *“Artık hiç, hiç gülmeyecek yosma!...”* (s. 71). derler. Kalabalık suçlamasında acımasızdır. Davullar çalmaya başlar. *“Kafilelerdeki kadınlar vahşi bir zevk duyarak “Bakın bakın! Köle kadın çocuğu getiriyor” diye bağırıyor.”* Yaşlı hizmetçi kadın Altın, *“mahkûmun suç kanıtı”* çocuğu getirir. Togulan arabada, o kucağında çocuk yerde yaya ilerlerler. *“Mahkûm annenin idamından önce suçlular böylece halka gösterilmiş oluyordu.”* (s. 72). Togulan hiçbir umut kalmadığını anlar. Affedilmeyeceğini, kendisine merhamet gösterilmeyeceğini bilir. Teşhire çıkmadan önce çocuğunu son kez emzirip Altın'a emanet etmiştir. Erdene'nin kaçıp kurtulmuş olmasını diler. Çadırdan çıkarken bir tepede hanın tahtirevanını ve kendi işlediği bayrakları görür. Tepesinde beyaz bir bulut bulunan Cengiz Han, bu tepeden geniş bir alanı,

savaşçıları ve kalabalığı görebilir. “Cezanın halkın gözü önünde verilmesi, uygulanması, herkesin Han buyruğuna kayıtsız şartsız boyun eğmesi için şarttı.” (s. 73). Halk bu cezayı yerinde bulur. “Hanın korku veren tutumu ve kurbanın kendileri olmayışından ileri gelen vahşi zevk, insanlara bu cezanın haklı olduğu inancını vermekle kalmaz, Han’ın yönetim tarzını da kabul ettirmiş olur.” (s. 74). Togulan çadırdan alınıp halka rezil etmek üzere arabaya bindirildiğinde, kalabalıkta kıpırdanma, arı kovana gibi uğuldama başlar. Han, aslında genç kadının bu cezayı hak etmediğine inansa da, bağışlayamaz. Göstereceği en küçük bir hoşgörü otoritesinin sarsılmasına neden olacaktır. Onu rahatsız eden asıl şey, kadının itaatsizliği değil, suç ortağının bilinmemesidir.

Asılacak olan kadın arabanın üzerinde ayakta tutularak birliklerin, kabilelerin önünden geçirilir. Kalabalık çocuğun babasının kim olduğunu öğrenmek ister. Kışkırtılmış, öfkeli kalabalık, “kendi suçluluk duygusunu ve bilincini yitirmiş, durmadan bağıryor, utanç verici durumdan bir an önce kurtarılmalarını istiyordu.” (s. 75). Bir an önce asılmasını isterler. Bir savaş kumandanı kadına, kalabalığın içinde çocuğun babasının olup olmadığını sorduğunda yok cevabını alır. Her bölüğün önünde durarak çocuğun babasını itiraf etmesi için sıkıştırırlar. Başka bir bölüğe gelirler. Erdene bu bölüğün başındadır. İki sevgili bir an göz göze gelirler. Bu her ikisine de acı verir. Togulan çocuğun babasının orada da olmadığını söyler. Erdene başını birden aşağı indirir. Sonra yeniden dimdik kaldırır. Bu sırada cellâtlar hazırlıklarını tamamlarlar. Tek bir ağaç bile bulunmayan bozkırda darağacı olarak eskiden beri olduğu gibi yine deve kullanılacaktır. Hörgücün diğer yanına dengeyi sağlayacak bir kum çuvalı da hazırlanır. Deve çökertilerek idam sehpası kurulur. Bir kez daha, bu kez alaycı bir şekilde çocuğun babasını hatırlayıp hatırlamadığı sorularak Togulan aşağılanır. Togulan aradan uzun zaman geçtiği için hatırlayamadığını söylediğinde de erkekler gülüşür. “Kadınların sesi ise kulak delecek kadar keskin” dir. (s. 77). Togulan’ın düşmüş bir kadın gibi aşağılanmasına dayanamayan Erdene ortaya atılır ve çocuğun babası olduğunu söyler. Kalabalık sessizleşir. O itirafla Togulan’la ölüme gidecektir. Devenin hörgücünün birer tarafına asılarak idam edilirler. Erdene, teşhirin ilerleyen zamanında Togulan’a yöneltilen aşağılamalara dayanamayarak suçunu itiraf ederken *Kızıl Damga*’da itiraf yedi yıl sonra gelecektir. Hester teşhir edildiğinde suç ortağını açıklamazken, Rahip Dimmesdale bu acıyı kalbinde duysa da itiraf etmekten çekinir. Bunun için yalana boğulur. Kızı Pearl topluluğun karşısına teşhir kürsüsüne beraber çıkmak istediğinde de bunu yapacağını ama yakın zamanda olmayacağını söyler. Veya suçunu itiraf ettiğinde gecedir ve kimse sesini duymaz. İtiraf ettiği takdirde dışlanacağı, günahını affettirmek için iyilik yapmaktan mahrum kalacağı gibi açıklamalar getirir. Asıl neden itirafı karşısında toplumun vereceği tepkiden korkmasıdır. İtiraf konusunda o kadar korkak ve cesaretsizdir ki aldatmacalara dahi başvurur. Bir vaazında halkın inanmayacağını bilerek en büyük günahkâr olduğunu söyler. Gerçeği yalana bürüyerek yeni bir günah işler. Aradan yedi yıl geçer. Hester’la kaçma plânları yaparlar fakat o mesleği açısından önemli bir dönüm noktası olan Seçim Vaaz’ını verdikten sonra itirafını gerçekleştirir. Vaaz süresince Hester onu, yaşamında bir “kilit noktası” gibi duran (s. 230) teşhir iskelesinin dibinden dinler. Rahip vaaz verirken o zamana kadar hiç olmadığı kadar canlıdır. Her zaman olduğu gibi topluluğu çok etkiler. Onun için çok parlak bir dönem açılmıştır. O vaiz kürsüsünde çok yüksek bir mevki elde etmişken Hester “*kızıl damgası*

göğsünün üzerinde alev alev yanarak iskelenin dibinde duruyordu.” (s. 235). Vaaz sonrası Pearl ve Hester’ın durduğu iskelenin karşısına gelir. Onları yanına çağırır. “Yedi yıl önce yapmaktan kaçtığı ve korkunç günaha, dayanılmaz acılara sürüklenmesine neden olan” (s. 238) itirafını yapacaktır. Bunun için Hester’ın gücüne ihtiyacı vardır. Hester’ın yardımıyla teşhir iskelesine çıkarlar. Üçü birlikte iskelededirler. Ölümünün yaklaştığını hisseden rahip, itiraf etmede sabırsızlanır. “Utancını yüklenmeli” dir. (s. 239). Rahiplik cüppesinin önünü açarak topluluğa göğsünü gösterir. Sonra yere yığılır ve ölür. Kalabalıktan korku ve şaşkınlık dolu bir uğultu yükselir. Bu olay günler sonra çeşitli şekillerde anlatılmaya başlanır. Olaya şahit olanlar, rahibin göğsünde Hester’ın “kızıl harfine tıpatıp benzeyen” (s. 243) kızıl bir harf gördüklerine yemin etseler de aksini savunanlar, göğsünde hiçbir işaret görmediklerini, tertemiz olduğunu söylerler.

Elişi Sanatkârları Hester ve Togulan

Kızıl Damga ve Cengiz Han’a Küsen Bulut’ta kadın kahramanların meslekleri benzerlik gösterir. “-Gümrük Dairesi - *Kızıl Damga*’ya Giriş” te, anlatıcının eski evrak arasında bulduğu şeylerden en çok dikkatini çeken “iyice yıpranmış ve rengi solmuş, kırmızı, kaliteli bir kumaş parçası”dır. Bir zamanlar sırmayla işlenmiş olduğu anlaşılrsa da asınmış, bozulmuş, parlaklığını kaybetmiştir. “Çok zarif bir el tarafından incelikle işlendiği anlaşılıyordu ve bu işlerden anlayan hanımların dediklerine göre bu iğne işi artık unutulmuştu ve iğnenin her batışı tek tek incelense bile anlaşılması olanaksız bir sanattı.” (s. 35) yorumu yapılır. Hester nakış işlemede oldukça yeteneklidir. Günahının cezası olarak üç saatlik teşhirde ve geri kalan ömründe göğsünde taşıyacağı “Kızıl A” damgasını da zindanda kendi işlemiştir. O kadar güzel işler ki kalabalıktaki kadınlar damgadan çok taşıyacağı bir süsü andırdığından rahatsız olurlar. Teşhir sehпасına çıktığında elbisesinin önünde, “özenilerek yapılmış nakışlarla ve sırma tellerle süslenmiş kırmızı kumaştan bir “A” harfi” vardır. “Bu öyle sanatkârane yapılmış ve öylesine yaratıcılıkla süslenmişti ki, o devrin zevkiyle uyum içinde olacak şekilde ihtişamlı ancak koloninin harcama kurallarının sınırlarını oldukça aşan, elbisesine gerçekten çok yakışan bir süs, bir işlemeydi âdeta.” (s. 53). Kadın seyircilerden biri “*Dikişten anlıyor, orası kesin*” (s. 54) diyerek becerisini kabul etse de ondan önce hiçbir kadının bu becerisini böyle göstermeye kalkmadığını söyler. Hester, hapishaneden çıktıktan sonra toplumda manevî sürgün yaşar. Tek başına olmasına rağmen yokluk çekmez. “*Elinde öyle bir sanat vardı ki, böyle icrasına pek olanak tanımayan bir ülkede bile kendisinin ve büyümekte olan çocuğunun karnını doyurmaya yetiyordu.*” (s. 79). O zamanlar, kadının elinden gelen tek sanat elişidir. “*Geniş bir hayal gücüne bağlı olan bu yeteneğinin bir örneği, göğsünün üzerinde taşıdığı incelikle işlenmiş harfti. Böyle bir sanattan üst tabakanın hanımları memnuniyetle faydalanmak ve sırmalı ipek giysilerine insan marifetinin daha manevî ve daha zengin süsünü eklemek isterlerdi.*” (s. 79). Püriten giyim tarzı sadeliği istediğinden Hester’ın elişlerine pek sık gereksinim duyulmasa da rağbet edilir. Kıyafetteki aşırılıklar bir tek halka yasaklanırken rahip ve yargıç atamaları gibi törenlerde ve ileri gelenlerin halk karşısına çıktıklarında giydikleri kıyafetlerde süse yer verilir. “*Derin yakalar, emekle işlenmiş şeritler ve nefis işlemelerle süslenmiş eldivenler, iktidarı ele alan kişilerin mevkileri için şart sayılmakta ve rütbe veya varlıklarıyla yükselmiş kimseler için de itirazsız kabul edilmekteydi.*” Cenaze

törenleri ve çocuk kıyafetleri siparişleri de Hester'a iş olanağı sağlar. Onun işlemeleri kısa zamanda moda olur. Çalışması oranında kazancı artar. Törenlerde giyilecek elbiseleri o işlediğinden onun nakışlarını valinin yakasında, askerlerin fularlarında ve rahip cüppesinin şeritlerinde görmek mümkündür. “*Hester'in ustalığına, bir kez olsun, bir gelinin yanaklarının masum kızarmasını örtecek olan duvağı süslemek için başvurulmamıştı.*” (s. 80). Hester, gösterişsiz, sıradan bir elbise giyer. Tek süsü “kızıl damga” sıdır. “*Öte yandan çocuğunun elbisesi yaratıcılık açısından zengin ve hatta olağanüstü bir hüneri gözler önüne seriyor.*” Elişinden elde ettiği ve çocuğunun harcamasından geri kalan parasını hayır işlerine yatırır. Çalışıp para kazanabilecekken yoksullara elbise diker. Onlardan da hakaret görür. “*Doğasında zengin, şehvetli bir Doğululuk vardı; örnekleri nefis işlemelerinde de bulunan ve zaten ömrü boyunca başka bir yerde ortaya koyamayacağı göz kamaştırıcı güzelliklerden zevk alırdı. Kadınlar, ince iğne işlerine erkeklerin anlayamayacakları bir ilgi duyarlar. Hester Prynne için bu iş yaşama hirsını ifade etme ve aynı zamanda hafifletmenin bir yoluydu belki de.*” (s. 81). Hester damgalanmış olsa bile güçlü kişiliği ve üstün yetenekleri sayesinde ayakta kalır. Pearl'e “yaratıcılığının göz kamaştırıcı yeteneklerinin iplerini bırakarak, bol desenli ve sırma işlemeli, eşine rastlanmamış bir modelde kırmızı kadifeden bir elbise” diker. Bu elbiseyle çocuk “dünya üzerinde benzeri görülmemiş bir ateş parçası” hâline gelir. (s. 97). Pearl bu görüntüsüyle, annesinin ömür boyu taşımak zorunda kaldığı kızıl damgayı hatırlatır. O, bu giysiyle “kızıl damganın başka bir biçime girmiş, can verilmiş hâli” dir. (s. 98).

Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta, Togulan, maiyetiyle birlikte ilerleyen orduda nakışçıdır. “İpek sancaklar üstüne altın sırmalarla alev püsküren ejderhalar işleyen genç bir kadın” dir (s. 25) ve orduya önemli bir hizmeti vardır. Kenarları koyu kırmızı şeritli siyah bir sancak Cengiz Han'ın otağının üzerinde dalgalanır. Bu han sancağı o kadar yetenekli bir elden çıkmıştır ki üzerine işlenen ağzından kızıl alevler püsküren ejderha “canlı gibi durur ve âdeta atılmaya hazır” dir. (s. 44). Togulan sancak işlemenin yanında bütün duygularını da elişine yansıtmak isteyen sanatçı bir ruha sahiptir. Çocukluğu Yayık (Ural) suları civarında geçen Erdene'nin söylediği eski bir şarkıyı hatırlar. Bu şarkıda “sevgilisinden ayrılan bir genç kızın kendini Cayık sularına atarak intihar edişi” (s. 52) anlatılmaktadır. Onlar da kaçıp kurtulmak, aşklarını ve çocuklarını korumak için Yayık sularına varmayı beklediklerinden bu su onların hayatında da dönüm noktası olacaktır. Togulan bu hüznü şarkıyı, bu nehri aşan herkes hatırlasın diye elişine dökmek ister. “*Sular çekilmiş, sadece küçük dalgacıklar hâlinde akıyor, kıyısında doğa güzel, kuşlar, kelebekler var, ama genç kız ortada görünmüyor, çünkü o acıya dayanamamış.*” (s. 56). Çevresindekiler “onun ellerinde tılsımlı bir güç, hüner” olduğunu bilirler. “*Herkes eline bir yumak ip, bir parça kumaş geçirebilir, ama hiç kimse onun kadar güzel nakış işleyemez, güzel resim yapamaz.*” “Onun işlediği ejderhalar bayrakların üzerinde canlı gibi durmakta, hareket etmekte; işlediği yıldızlar da gökyüzündekiler gibi ışıdamakta” dırlar. Bunun için onda “Tanrı vergisi bir yetenek” olduğuna inanırlar. Bu eşsiz sanat gücü, bu beceri Tanrı'nın bir lütfudur. (s. 56).

Han, yasakladığı hâlde “*çocuğu doğuranın kendi sancaklarının süsünü, Hanlık simgelerini işleyen kadın olduğunu öğrenince büsbütün şaşır.*” (s. 60). Çünkü Büyük Han o ana kadar bu tip işleri kimin yaptığını hiç düşünmemiştir. “*Böyle önemsiz işler hiç dikkatini*

çekmemiştii.” (s. 61). O, ister savaşta ister şölende olsun bayrakları hep yerinde dalgalanır bulmuştur. Bayraktarların elinde dalgalanıp ona yol açan bu sancaklar, Batı’yı fethettiğinde orada da dalgalanacaktı. Buyruğunu çiğneyen nakışçı kadına cezasını verecek olan Cengiz Han, sancakları, bayrakları işleyecek başka birinin bulunmaması endişesini de taşır.

Onun merak ettiği, öfkelenildiği diğer bir nokta, çocuk doğuncaya kadar neden fark edilmediğidir. Hamileyken cezasını vermek daha kolay olacakken şimdi bir de çocuk vardır. Togulan’ın nakış yeteneği, hamileliğini saklamasına, sevgisinin ürünü, “Tanrı’nın iradesine, buyruğuna bir işaret” (s. 57) olan çocuğunu dünyaya getirebilmesine olanak tanımıştır. Sancak nakışçısı olarak öbür çadırlardan ayrı bir çadırda oturup, çok meşgul olduğundan kimseyle görüşmez. İş için yanına gelenler de onu hep sancakları ve bayrakları işlediği bir yığın kumaşın arasına gömülü oturur hâlde gördüklerinden fark etmezler. “Güzel görünmek için o ipek kumaşlara büründüğünü” (s. 66) zannedip şüphelenmezler.

Ceza günü Cengiz Han’ın tahtı, “ateş püsküren ejderhali” bayrakların arasındadır. “*Ateş püsküren ve atılmaya hazır gibi duran ejderhalar, Büyük Han’ı simgeliyordu.*” Han, “sancakları işleyen ellerin ilhamını kendisinden değil de daha korkusuz, daha coşkulu başka bir ejderhadan aldığı” nı anlar. (s. 70). Togulan Erdene’yi bir ejderha olarak görür. Kimse bilmesede sancaklara işlediği “pek yaman, pek güçlü ejderhası” Erdene’dir. “Ejderhaya göçen ruhu” dur. (s. 48). Hepsi onu simgeler. Bazen rüyasında, işlediği bu ejderhaların canlandıklarını, beraber uçarak kaçtıklarını görür. Ve kendisi bir “ejderha doğurmuştur. Kunan babasına benzediğinden “küçük ejderha” dır. (s. 54). Togulan gerçekte “çocuk doğurduğu için değil, ejderhaları işlerken Han’dan esinlenmediği için” (s. 70) yargılanıp idam edilecektir.

Kaçış

Yasağı çiğneme sonunda alınacak ölüm cezası ve toplumla yüzleşme korkusu insanları tek kurtuluş yolu olarak kaçış fikrine iter. *Kızıl Damga*’da Hester Prynne, işlediği günah/suç sonunda toplum önünde üç saatlik teşhir ve bir ömür boyu kızıl damgayı göğsünde taşımakla cezalandırılır. Yargıda orayı terk etmemesi yönünde bir karar olmasa da o “yuva” sı bildiği o yerden ayrılmayı düşünmez. Günahını orada işlemiştir, cezasını da orada çekecektir. Zaten “sadık kalabileceği tek insan” da (s. 160) oradadır. Aradan yedi yıl geçse de birbirlerinden vazgeçmiş değildirlere. Kaçış düşüncesi Hester’a Rahip Dimmesdale’in kalbindeki acı yükü taşıyamaz hâlde gelip delilik belirtileri göstermesi sonucunda gelir. O, bir kez bile orayı terk etmeyi düşünmemişken, rahip yaşayabilmek için bunu yapmalıdır. Rahip, izlemesi gereken yol konusunda kararları, kendisinden daha güçlü gördüğü için, Hester’a bırakır. Hester, dünyanın sadece yaşadıkları yerden ibaret olmadığını, rahibin özgür olabileceği birçok yer olduğunu düşünür. Yeni bir yerde mutluluğu yakalamak için kısa bir yolculuk yeterli olacaktır. Okyanus aşıldığında yepyeni bir dünya insanı karşılayacaktır. Rahibi oraya getiren deniz yolu onu, yaşlı hekimin intikam plânlarından da kurtarabilecektir. Teslim olup orada ölümü beklemek yerine gitmeli, ardına bakmamalıdır. Yeni bir dünyaya yalnız başına atılacak gücü olmayan rahip, Hester’ın onu yalnız bırakmamasını ister. Hester, en yakın zamanda ayrılacak gemiyle anlaşırken, yaşlı hekimin de onlarla gitme kararında olduğunu öğrenir.

Seçim Günü yapılacak Seçim Vaazı'ndan sonra gideceklerdir. Rahip Dimmesdale kaçmak yerine vaaz sonrası toplum önünde itirafını yaparak ölür. Hester, Pearl'ü alıp bir müddet uzaklara gider fakat sonra yine koloniye döner. Kızıl damgasını kendi iradesiyle takarak ömrünün sonuna kadar orada yaşar. Başka bir dünyaya giderek hayat kuran Pearl'dür.

Cengiz Han'a Küsen Bulut'ta, Togulan'ın hamileliğinde kaçmayı düşünseler de Büyük Han'ın elinden kurtulamayacaklarını bildikleri için kaçamazlar. Sırlarıyla yaşamaya devam ederler. Kunan doğduktan sonra, Togulan'ın artık orada kalamayacağını bilen Erdene, bir an önce oradan gitmeleri gerektiğini düşünür. Hatta hızlı davranmalıydılar. Togulan da kaçmayı düşünmüş fakat nereye ve nasıl gideceğini bulamamıştır. Erdene, beraber kaçacaklarını söylediğinde Togulan bunun mümkün olmadığını söyler. Bir tümen subayı olan Erdene'yi Büyük Han nereye kaçsa bulacaktır. “Ondan kaçıp kurtulacağı hiçbir yer yoktur dünyada.” (s. 50). Erdene daha önce, kalabalık yerlere vardıklarında kılık değiştirerek kaçmayı, başka yerlere gitmeyi önermiştir. “Tanrı'nın elinden kurtulmak Büyük Han'ın elinden kurtulmaktan daha kolay” olduğu için kaçamamışlardır. “Aşkları ve korkuları arasında sırlarıyla yaşamaya” karar vermişlerdir. “Erdene kellesini vermeden ordudan ayrılamaz, Togulan da mutluluğunu yitirmeden onu bırakıp gidemezken” (s. 50) şimdi bir de çocukları vardır. Erdene “bazılarının utanılacak davranışları, suçları yüzünden şerefsizce kaçıp ihanetlerinin bedelini ödediklerini” söyleyerek kendilerinin Tanrı'nın verdiği çocuk için kaçacaklarını, canları pahasına olsa da bunun bedelini ödeyeceklerini belirtir. Onlara merhamet edilmeyeceğinden tutunacakları bir umut yoktur. Han verdiği kararı asla kaldırmayacağından kaçmaktan başka çareleri yoktur. “Mutluluğun da mutsuzluğun da kökü bir olduğundan, birine sahip olan ötekini de göğüslemeli” dir. Togulan hayatta kalmasının mı ölmesinin mi daha iyi olacağını sorgular. O Erdene için kendini feda edebilecekken çocuğunu öldürtmeyi düşünemez. Onlar, “henüz doğmamış yavruyu feda etmek, kurban etmek istememişler” ken (s. 51) şimdi onun için yaşamalıdır. Yaşayabilmek için kaçıp kurtulmalıdırlar. Kaçma plânı yaparlar. Yanlarına yaşlı hizmetçi Altın'ı da alacaklardır. Ordu Yayık (Ural) sularına yaklaştığında makiliklere varacaklar bu da kaçmalarını kolaylaştıracaktır. Bütün bunlarda tek bir sonuç çıkar. “Kaçmak, uzaklaşmak ve çocuğun hayatını kurtarmak.” (s. 55). Ertesi akşam Togulan'ı kaçırmaya gelen Erdene, sırlarının ortaya çıktığını, Togulan'ın sorgulandığını görür. Hırpalanan Togulan'a müdahale etmeye cesaret edemez. Oradan uzaklaşır. Gece boyunca bozkırda nereye, neden gittiğini bilmeden yürür. Ya hayatına son verecek ya da kaçıp gidecektir bu yerlerden.

Ceza Olarak İntikam

Kadınların teşhiri karşısında Hester'in eşi yaşlı hekim ve Cengiz Han'ın tavrı benzerlik gösterir. Yaşlı hekim Hester'in teşhirini, kendisini tanımayan kalabalıkla beraber izler. “Kendi aptallığı ve Hester'in zayıflığı” (s. 72) nedeniyle bu günahın işlendiğini düşündüğünden nedenini sormaz. Hester onu hiç sevmemiştir. Evlilikte ikisi de hatalıdır. Hekim bu genç kadını kendine bağlamak istemiş, kadın da onu aldatmıştır. “İkisi arasındaki terazi son derece dengeli” olduğundan Hester için intikam peşinde değildir. Onun cezasını kızıl damgaya bırakır. O, “ikisini birden aldatan adam” ı (s. 74) merak eder. Onu rahatsız eden “günah/suç ortağı”nın bilinmemesidir. Bundan sonraki hayatını onu bulmaya ve ondan intikamını almaya adar. Cengiz Han, Togulan'ın aslında bu cezayı hak etmediğini bilir fakat otoritesini

zayıflatmamak için karardan vazgeçemez. Onu da asıl huzursuz eden çocuğun babasının bilinmemesidir. Cengiz Han yaşlı hekim gibi bir ihanete uğramamış olsa da bu durum kalbindeki eski bir yarayı kanatır. Henüz Genç Temuçin iken Merkitlerin kaçırdığı ilk eşi Börte'yi bulduğunda “boynunda yabancı bir koku” hisseder. İçine bir şüphe düşer ve bu şüpheyi ömür boyu içinde duyar. Börte'nin düşman elinde sağ kalma bedelini nasıl ödediğini düşünür. Cengiz Han olduktan sonra da bu yarası kapanmaz. Börte ilk çocuğu “Cuci” yi doğurduğunda bunun kendisinden olabileceği gibi başka bir erkekten de olabileceği kuşkusunu hep duyar. Togulan'ın doğurduğu Kunan'ın babasını bilmemek, içinden atamadığı kendi kuşkusundan dolayı öfkelenmesine yetmiştir. Erdene'nin çocuğun babası olarak ortaya çıkmasıyla bir zamanlar Börte'yi saran adamın da öcünü alacaktır. “*Erdene'den alır bu öcü*” (s. 79).

Sonuç

Kızıl Damga ve *Cengiz Han'a Küsen Bulut* adlı eserlerde olayların çıkış noktası “yasak çocuk” un doğumudur. *Kızıl Damga*'da din ve toplum kurallarının çiğnendiği “yasak aşkın meyvesi” yken *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta aşk yasak değildir fakat siyasî otoritenin verdiği buyruk çiğnendiği için yasak olmuştur.

Eserlerdeki kadınların toplum karşısında teşhir edildiklerinde tutundukları tavırlar benzerlik gösterir. Tüm baskılara rağmen günah/suç ortaklarını itiraf etmezler. *Kızıl Damga*'da Hester, elışı yeteneği sayesinde güç kazanıp ayakta kalır. *Cengiz Han'a Küsen Bulut*'ta, Togulan nakışçılığı ile orduya hizmet etmiş, eşi benzeri görülmemiş sancaklar işlemiştir. İşlediği kumaşların içine gömülerek hamileliğini gizlemiş, çocuğunu korumuştur.

Teşhiri izleyen kalabalık içindeki kadınların tavırları dikkat çekicidir ve benzerlik gösterir. Günah/suç, bir ideal uğruna yola çıkılmış toplumlarda işlendiğinden cezasız kalmaz. Ebeveynler cezalandırılırken çocuklar korunur. Pearl, uzaklarda varlıklı ve rahat bir hayat sürer. Kunan, çölde ölüme terkedilmişken mucize eseri olarak yaşlı kadının sütünün gelmesiyle hayatta kalacaktır. İlâhî adalet yerini bulur. Küçük, beyaz bulut Cengiz Han'ı terk ederek çocuğu himayesi altına alır.

Aşk nasıl evrensel bir duyguysa onun uğruna işlenen günahlar/suçlar da evrensel olabilmekte, farklı toplumlarda yaşanan benzer olaylar karşısında verilen cezalar ve insanların takındıkları tutumlar benzerlik göstermektedirler.

KAYNAKÇA

İncelemeye Esas Olan Kitaplar

AYTMATOV, Cengiz, **Cengiz Han'a Küsen Bulut**, (Çeviren: Refik Özdek), Ötüken Yayınları, İstanbul, 1993.

HAWTHORNE, Nathaniel, **Kızıl Damga**, (Çeviren: Gülümser Ağırer Çuhadar), Arion Yayınevi, (2. basım), İstanbul, 2004.

Kitaplar

AYTMATOV, Cengiz, **Gün Olur Asra Bedel**, (Çeviren: Refik Özdek), Ötüken Yayınları, (üçüncü basım), İstanbul, 1995.

KOLCU, Ali İhsan, **Millî Romantizm Açısından Cengiz Aytmatov**, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1997.

LAWRENCE, D. H., **Klasik Amerikan Edebiyatı Üzerine İncelemeler**, (Çeviren: Nebile Direkçigil), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.

Yazılar

AYTMATOV, Cengiz, “Hakkımda Notlar” (Otobiyografi), (Çeviren: Orhan Söylemez), **Kardaş Edebiyatlar**, Sayı: 25, Erzurum, 1995.

BACON, Francis, “Öç Üstüne”, **Denemeler**, (Çeviren: Akşit Göktürk), YKY Yayınları, İstanbul, 1999.

DRAMALI, Zeynep, Amerika’da Cadı Avı”, **Tarihi Tersten Okumak**, Yeditepe Yayınları, (3. baskı), İstanbul, 2006, s. 11-28.

ENGİNÜN, İnci, “Cengiz Han’a Küsen Bulut”, **Bir Sığınak Olarak Kitap ve Edebiyat**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2001, s. 247-250.

ERDİM, Esim, “Kızıl Damga’da Romans Unsurları”, **A.Ü.D.T.C.F., Batı Dil ve Edebiyatları Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 2, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1971, s. 205-210.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, “Yasak”, **Toplumbilim Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, (4. basım), İstanbul, 2007, s. 436.

HANÇERLİOĞLU, Orhan, “Püriten, Püritenlik”, **Dünya İnançları Sözlüğü**, Remzi Kitabevi, (5. basım), İstanbul, 2010, s. 423.

HAWTHORNE, Manning, “Hawthorne, Nathaniel”, **Collier’s Encyclopedia**, Volume: 11, [Macmillan Educational Company (New York), P. F. Collier, Inc. (London and New York)], Macmillan Educational Company, USA, 1986, s. 721-722.

“Hawthorne, Nathaniel”, **AnaBritannica Genel Kültür Ansiklopedisi**, Cilt: 10, Ana Yayıncılık ve Encyclopedia Britannica, inc İşbirliği ile), Ana Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 500-501.

LEARY, Lewis, “Hawthorne, Nathaniel”, **Collier’s Encyclopedia**, Volume: 11, [Macmillan Educational Company (New York), P. F. Collier, Inc. (London and New York)], Macmillan Educational Company, USA, 1986, s. 722-723.

PEARSON, Norman Holmes, “Hawthorne, Nathaniel”, **Encyclopedia Americana**, Volume: 13, Americana Corporation, New York (USA), 1973, s. 885-888.

“Püriten, Püritenlik”, **Meydan Larousse**, Meydan Yayınevi, İstanbul, 1990, s. 91-92.

VOLTAIRE, “Torture-İşkence”, **Felsefe Sözlüğü**, (Çeviren: Lûtfü Ay), İnkılâp Kitabevi, İstanbul, 2011, s. 417-419.

Elektronik Kaynaklar

Amerikan Edebiyatının Ana Hatları, <http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnahatlar/edebiyat.htm>, (Erişim Tarihi: 22.07.2013).

KIZILARSLAN, Yeliz, “Kızıl Damga ve Amerikan Püriten Ahlâkı”, (01 Kasım 2008), <http://bianet.org/biamag/dunya/110578-kizil-damga-ve-amerikan-puriten-ahlaki>, (Erişim Tarihi: 19.08.2013).

KOÇ-KESKİN, Neslihan, “17. Yüzyıl Osmanlı ve Amerikan Toplumlarında Zinanın İntikamı”, Acta Turcica “Kültürümüzde İntikam”, Sayı:1/2(Ocak 2011), http://www.actaturcica.com/sayi5/III_1b_1.pdf
Türkçe Sözlük, <http://www.tdk.gov.tr> (Erişim Tarihi: 31.08.2013).